

UNIVERZITA KARLOVA

FAKULTA SOCIÁLNÍCH VĚD

Institut komunikačních studií a žurnalistiky

Katedra mediálních studií

**Studie filmu Josef Fritzl: Příběh zrůdy a její porovnání
se skutečnými fakty**

Bakalářská práce

Autor práce: Kateřina Suchá

Studijní program: Mediální studia

Vedoucí práce: Prof. MgA. David Jan Novotný

Rok obhajoby: 2021

Prohlášení

1. Prohlašuji, že jsem předkládanou práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu.
2. Prohlašuji, že práce nebyla využita k získání jiného titulu.
3. Souhlasím s tím, aby práce byla zpřístupněna pro studijní a výzkumné účely.

V Praze dne 4.5.2021

Kateřina Suchá

Bibliografický záznam

SUCHÁ, Kateřina. *Studie filmu Josef Fritzl: Příběh zrůdy a její porovnání se skutečnými fakty*. Praha, 2021. 50 s. Bakalářská práce práce (Bc). Univerzita Karlova, Fakulta sociálních věd, Institut komunikačních studií a žurnalistiky. Katedra Mediální studia. Vedoucí diplomové práce Prof. MgA. David Jan Novotný.

Rozsah práce: 99 414 znaků s mezerami, 58 stran.

Anotace

Analýza kriminální kauzy Josefa Fritzla. Rozbor filmu Josef Fritzl: Příběh zrůdy (Josef Fritzl: Story of a Monster) a jeho hodnocení a kritika. Porovnání faktů uvedených ve filmu a skutečností. Popis osobnosti Josefa Fritzla a ostatních aktérů v dané kriminální kauze. Psychologický profil Josefa Fritzla. Srovnání se zločiny podobného typu ve světě.

Annotation

Analysis of criminal case of Josef Fritzl. Analysis of movie Josef Fritzl: Story of a Monster, its evaluation and criticism. Comparison of facts stated in the movie and in reality. Description of Josef Fritzl's personality and other people involved in this criminal case. Psychological profile of Josef Fritzl. Comparison with similar cases in world.

Klíčová slova

Josef Fritzl

porovnání filmu se skutečnými událostmi

mediální obraz kriminální kauzy

kriminální kauzy únosů

únos, incest, zotročování

Keywords

Josef Fritzl

comparation of movie with real events

medial image of criminal case

criminal cases of kidnapping

kidnapping, incest, enslavement

Title/název práce

Study of a movie named Josef Fritzl: Story of a Monster and its comparation with real facts

Abstrakt

Ve své bakalářské práci s názvem Studie filmu Josef Fritzl: Příběh zrůdy a její porovnání se skutečnými fakty se nejprve zabývám popisem kauzy jako takové, s pomocí knihy Josef Fritzl: netvor z Amstettenu pracuji s okolnostmi utvářejícími vývoj případu a sleduji děj až k ukončení kauzy soudem.

Druhá část je věnována právě dokumentárnímu filmu uvedenému v názvu práce.

Rozebírám zde děj dokumentu a jeho jednotlivé aspekty, například promluvy Fritzlových známých. Obě části poté porovnávám a hodnotím v další kapitole, na kterou navazuje ještě jedna věnující se českým, slovenským i zahraničním recenzím.

Skutečná fakta v bakalářské práci představuje nejen výše zmíněná kniha, ale také mediální obraz tohoto případu - a právě tomu se věnuji v páté kapitole. V několika podkapitolách rozebírám české, zahraniční a bulvární zprávy i informace z nich získané.

S tématem úzce souvisí také psychologie, proto se v další části věnuji právě psychologickým rozborům třech hlavních aktérů v případě rodiny Fritzlových - Josefovi, Rosemarii a Elisabeth.

V závěru bakalářské práce přináším informace o několika podobných kauzách ze světa, aby čtenář mohl porovnat aspekty amstettenského případu s ostatními.

Při rozboru dokumentu a mediálního obrazu kauzy používám kvalitativní metodu a obě dvě varianty znázornění porovnávám.

V tomto srovnání jsem došla k následujícímu závěru: dokument a informace v něm obsažené jsou strohé, vizuální stránka nepříliš přehledná a velká část diváků jej kritizuje pro nedostatek bližších informací, které by ho odlišovaly od jiných článků. Naopak média se touto kauzou s pauzami zabývají dodnes - především bulvární periodika věnují případu velkou pozornost.

Abstract

In my bachelor thesis named Study of a movie named Josef Fritzel: Story of a Monster and its comparison with real facts I deal with description of the case as such, with help from book Josef Fritzl: monster from Amstetten. I work with circumstances, which make the story of this case and I follow said story to its end in courtroom.

Second part of my thesis is dedicated to documentary movie written in the title of a thesis.

I analyze the way this movie tells the story of Fritzl and his daughter and also statements of their friends and family members. Then I compare both parts (book and a movie) and I rate them in the next chapter, which is connected to another one focusing on czech, slovak and foreign reviews.

There are more ways of portraying real facts in my bachelor thesis than just information from the book - it's also a media image of this case, to which is dedicated the fifth chapter. I analyze some of czech, foreign and tabloid news in few sub-chapters.

Psychology also plays an important role in this topic and because of it I analyze three main characters in this story - Josef, Rosemarie and Elisabeth Fritzl - psychologically in the next part of my thesis.

I dedicate the last chapter to similar cases all around the world, so the reader has an opportunity to compare these with the Amstetten one.

I use qualitative method for analyzing documentary and media image and I compare both of those types of representation. From this comparison I learnt that this documentary movie and its information are austere, its visual part is too confusing and a lot of audience criticizes it for lack of closer informations, which would distinguish it from other articles about this case. Media, on the other side, pay attention to this case till this day (with some breaks), especially the tabloids.

Poděkování

Na tomto místě bych ráda poděkovala vedoucímu bakalářské práce, prof. MgA. Davidu Janu Novotnému, za jeho podnětné rady, cenné konzultace a vstřícný přístup v průběhu psaní této bakalářské práce.

Obsah

<u>ÚVOD</u>	11
<u>1 KRIMINÁLNÍ KAUA JOSEF FRITZL</u>	12
<u>1.1 DĚTSTVÍ JOSEFA FRITZLA A JEHO VZTAH K NACISMU</u>	12
<u>1.2 VZTAH K MATCE A ŠKOLNÍ LÉTA</u>	13
<u>1.3 SEZNÁMENÍ S ROSEMARÍ</u>	14
<u>1.4 PENSION U MONDSEE A PŘÁTELSTVÍ S PAULEM HOEREREM</u>	15
<u>1.5 VZTAH S ELISABETH</u>	16
<u>1.6 LÉTA STRÁVENÁ VE SKLEPĚ</u>	17
<u>1.6.1 REŽIM VE SKLEPĚ</u>	18
<u>1.6.2 PODIVNÉ UDÁLOSTI V DOMĚ</u>	18
<u>1.6.3 NAROZENÍ DĚTÍ</u>	19
<u>1.6.4 DOPISY</u>	20
<u>1.6.5 PLÁN NA ODHALENÍ</u>	21
<u>2 ROZBOR DOKUMENTÁRNÍHO FILMU JOSEF FRITZL: PŘÍBĚH ZRŮDY</u>	23
<u>2.1 OBECNÉ ÚDAJE</u>	23
<u>2.2 DĚTSTVÍ JOSEFA FRITZLA</u>	24
<u>2.3 SETKÁNÍ S ROSEMARÍ A PRVNÍ ZLOČINY JOSEFA FRITZLA</u>	24
<u>2.4 VZTAH S ELISABETH</u>	25
<u>2.5 ELISABETHINO ZMIZENÍ</u>	26
<u>2.6 ZÁHADY DĚTÍ ZANECHANÝCH U VCHODU</u>	27
<u>2.7 KONEC KAUY A PROPUŠTĚNÍ ELISABETH NA SVOBODU</u>	27
<u>2.8 VIZUÁLNÍ A OBSAHOVÁ STRÁNKA DOKUMENTU</u>	28
<u>3 RECENZE A HODNOCENÍ FILMU</u>	29
<u>3.1 ČESKOSLOVENSKÉ RECENZE</u>	29
<u>3.2 ZAHRANIČNÍ RECENZE</u>	30
<u>4 POROVNÁNÍ MEZI ZNÁZORNĚNÍM FAKTŮ VE FILMU A VE SKUTEČNOSTI</u>	30
<u>5 MEDIÁLNÍ OBRAZ KAUY AMSTETTEN</u>	31
<u>5.1 ZNÁZORNĚNÍ KRIMINALITY V MÉDIÍCH</u>	31
<u>5.2 ZPRÁVY VE SVĚTOVÝCH MÉDIÍCH</u>	32
<u>5.2.1 MÉDIA BEZPROSTŘEDNĚ PO ODHALENÍ KAUY</u>	32
<u>5.2.2 SVĚTOVÁ MÉDIA V DELŠÍM ČASOVÉM HORIZONTU</u>	34
<u>5.3 ZPRÁVY V ČESKÝCH MÉDIÍCH</u>	35
<u>5.3.1 ZPRÁVY BEZPROSTŘEDNĚ REAGUJÍCÍ NA KAUY</u>	35
<u>5.3.2 ZPRÁVY LÉTA PO UKONČENÍ KAUY</u>	36
<u>5.4 ZPRÁVY V BULVÁRNÍM TISKU</u>	37
<u>5.5 POROVNÁNÍ MEZI ZNÁZORNĚNÍM FAKTŮ VE FILMU A Z MÉDÍ</u>	39
<u>6 PSYCHOLOGICKÉ PROFILY HLAVNÍCH AKTÉRŮ PŘÍPADU</u>	39
<u>6.1 JOSEF FRITZL</u>	40
<u>6.2 ROSEMARIE FRITZLOVÁ</u>	42
<u>6.3 ELISABETH FRITZLOVÁ</u>	43
<u>7 POROVNÁNÍ S PODOBNÝMI PŘÍPADY VE SVĚTĚ</u>	44
<u>7.1 PŘÍPAD NATASCHY KAMPUSCHOVÉ</u>	44
<u>7.2 DŮM HRŮZY MANŽELŮ WESTOVÝCH</u>	45
<u>7.3 SÉRIOVÝ VRAH HUBERT PILČÍK</u>	45
<u>7.4 JOHN DEAVES</u>	46
<u>7.5 ÚLRIKE DIERKES</u>	46

<u>ZÁVĚR</u>	47
<u>SUMMARY</u>	48
<u>POUŽITÁ LITERATURA</u>	49
<u>TEZE BAKALÁŘSKÉ DIPLOMOVÉ PRÁCE</u>	52
<u>SEZNAM PŘÍLOH</u>	55

Úvod

Téma své bakalářské práce jsem si vybrala pro zajímavé a strukturované pozadí amstettenské kauzy. Nejprve jsem se věnovala případu jako takovému - veškerým detailům, které vedly ke konci takovému, jaký byl. V práci je nemalá část zaměřena na fungování v rodině Fritzlových a také na to, jak na ni nahlíželi její známí a přátelé.

Případ není jen o uvěznění Elisabeth Fritzlové ve sklepě a letech v něm strávených, důležitý je také psychologický pohled na dětství a dospívání jí samotné a jejího otce, Josefa Fritzla. Součástí bakalářské práce je rozbor informací zmíněných ve filmu Josef Fritzl: Příběh zrůdy a způsobu, jakým je natočen a vizuálně dotvořen. Další kapitola se věnuje odezvě publika na dokument. Pro pochopení rozdílu mezi skutečností a zobrazovaným v tomto kriminálním případě jsem srovnala film s mediálním obrazem v průběhu let. V práci se věnuji zprávám ze zahraničních i českých médií, aby vznikl co nejširší okruh obrazu.

Závěrem jsem se zaměřila na případy s podobnými znaky ve světě. S amstettenskou kauzou je může pojít incest, uvěznění či domácí násilí.

1. Kriminální kauza Josef Fritzl

Dne 27. dubna 2008 zůstal svět v šoku. Do jeho světla byla totiž odhalena kriminální kauza Josefa Fritzla se všemi zřůdnostmi, které s ní souvisely. Po dlouhých letech zotročování a znásilňování, které pro ni byly téměř na denním pořádku, osvobodila policie Elisabeth Fritzlovou z jejího podzemního vězení ve sklepě nad bytem jejího vlastního otce. Právě on ji podrobil všemu utrpení, které šokovalo Amstetten, Rakousko a s velkou pravděpodobností i celý svět. V Rakousku hrůzný čin otřásl národní náturou a pozměnil v určitém ohledu myšlení státu.¹ Spolu s ní se pod podlahami rodinného domu v rakouském městě ukrývali také tři z jejích šesti potomků, kteří vzešli z několika znásilnění provedených Josefem Fritzlem - tento muž byl dětem zároveň otcem i dědečkem.

1.1 Dětství Josefa Fritzla a jeho vztah k nacismu

Josef Fritzl se narodil 9. dubna 1935 v rakouském městečku Amstetten. (Obr. 1) Již od raného dětství měl kladný vztah k nacistickým ideologiím. Obdiv k německému vojstvu mu vštěpoval jeho prohitlerovsky zapálený otec, který byl mimo jiné jedním z důvodů Josefova zájmu o tuto problematiku. Nacismus přetrval tématem, díky kterému s ním otec hovořil, aniž by ho kritizoval, ba naopak. Fritzla také zaujala hesla extremistického směru, která propagovala disciplínu a poslušnost. Brzy s nimi začal sympatizovat a již v tomto brzkém věku si lze povšimnout prvních náznaků směřujících k jeho pozdějším zločinům. Protože Josefův otec trávil velkou část svého volného času mimo domov, upíral malý chlapec svoji pozornost k matce a ona k němu. Jeho láskyplnost a mateřská láska stále rostly, až na hranu posedlosti, jak sám Fritzl později doplnil.

¹ Změna v myšlení se týká například jednoho z rakouských hesel Schein nicht Sein - volně přeloženo to znamená, že vzhled či prezentace člověka je důležitější než jeho charakterové vlastnosti. Allan Hall v knize Josef Fritzl: netvor z Amstettenu dodává, že Fritzlova kauza musí ukončit takovéto smýšlení nad věcmi. (z knihy Josef Fritzl: netvor z Amstettenu. Praha: Práh, 2009. ISBN 978-80-7252-248-4.)

Dalším kontroverzním prvkem bylo také to, že Josefovi rodiče patřili do jedné rodiny - jednalo se o bratrance a sestřenici. Ačkoliv spolu vychovávali malé dítě, nikdy se nevzali - tato skutečnost v rakouské, katolicky zaměřené, vesnici Amstetten působila rozruch a mnoho jejích obyvatel rodinu Fritzlových odsoudila. Ani uvnitř nebýval vzduch prosycen přátelskou atmosférou - první násilí zažil již tehdy, když Fritzlův otec svou partnerku mnohokrát fyzicky napadl. Než Josef oslavil páté narozeniny, jeho otec rodinu opustil a všem spadl kámen ze srdce. Volné místo hlavy rodiny pomalu, ale jistě zaplňoval právě malý chlapec, který v této části svého života poprvé pocítil moc. S tou se ovšem pojily další problémy, které teprve měly nabýt velkých rozměrů - projevovala se u něj ve vyšší míře agresivita, manipulace a zdálo se mu, že ho svět vůbec nechápe. K nárůstu těchto charakterových prvků napomáhala také všudypřítomná nacistická propaganda a s postupem času se mnoha těmito vlastnostmi podobal svému otci.² Co se týkalo přísné výchovy, nešlo jen o jeho otce - ani Fritzlova matka Marie nešla pro ránu daleko. Kdykoliv bylo potřeba, podpořila svou péči o syna pohlavky či ranami opaskem.³ Na lásce malého Josefa to ale neubralo - naopak, svou matku miloval čím dál tím více. Se vzory v přísném rodiči a ještě přísnější tehdejší ideologií vyrostl Fritzl v člověka smýšlejícího nad ženami jako nad věcmi, nikoli živými bytostmi.

1.2 Vztah k matce a školní léta

Dvoučlenná rodina Fritzlových žila za války v chudobě. Podle vzpomínek tehdejších obyvatel Amstettenu bydleli v chátrajícím domě a Marie Neningová (Josefova matka) nosila obnošené či poničené oděvy. Na sebevědomí jí nepřidávaly ani pohledy ostatních venkovanek, které ji odsuzovaly za nemanželské dítě a odchod partnera. Marie často napomínala místní děti, že příliš křičí a milým vystupováním nikdy neoplývala.

² Jedná se například o sklony k nevěře či pocit nadřazenosti nad ženou, který neváhal podpořit fyzickými prostředky.

³ Tvrzení o násilí Marie Neningové podporují i svědectví Fritzlových vrstevníků z Amstettenu, kteří vzhledem popisují ženu jako čarodějnici či ježibabu.

Kvůli nedostatku prostředků pro výchovu dítěte se Josef několikrát ocitl v dětském domově, ze kterého vždy utekl, aby se vrátil domů za svojí milovanou matkou. Tato fakta zmiňuje i Karl Dunkl, muž, který byl Fritzlovi čtyři roky spolužákem. Sám o něm mluví jako o ubohém (ať už kvůli penězům nebo nedostatku přátel) takzvaném osamělém vlku. V době, kdy se dva spolužáci znali, se v Josefovi ještě neprojevovalo vůdcovství, ačkoliv nacistické ideologii byl stále oddaný a často o ní plamenně hovořil.⁴ Později svůj zájem zaměřil také na vzhled a s tím spojený úspěch u žen. Chtěl vypadat co nejlépe a zakládal si na upravenosti. Ani ve škole nezůstával pozadu - patřil k nejinteligentnějším žákům a podával nadprůměrné výsledky, ať už na základní či na elektrotechnické průmyslové škole.

1.3 Seznámení s Rosemarií

Svou budoucí manželku Josef poznal ve dvaadvaceti letech na taneční zábavě - Rosemarie byla o pět let mladší a podle Fritzla splňovala vlastnosti ideální ženy. Vyznala se v domácích pracích a plnila příkazy ostatních, což se Josefovi velmi zamlouvalo. Snadno s ní tak mohl manipulovat a později skončila plně v jeho moci, dokonce se ho bála.⁵ V manželství, které spolu uzavřeli po necelé roční známosti, ji neustále ponižoval a kritizoval, zatímco ona ani jednou nezaprotestovala.

Důležitým milníkem v Josefově životě byla smrt jeho matky Marie. Na její počest zdobil svůj rukáv černou páskou po dobu jednoho měsíce a v témže roce poprvé stanul na policejní stanici - za exhibicionismus. Další konflikt svou závažnost stupňoval - pod pohrůžkou podříznutí hrdla nožem znásilnil zdravotní sestru v jejím bytě v Linci. Dovnitř se vloupal skrz okno. Za svůj čin pobyl ve vězení zhruba rok, nicméně než dospěl ke svému největšímu zločinu, záznam mu byl z rejstříku trestů smazán. Podobných útoků a pokusů o znásilnění se opakovalo ještě několik - ve všech se projevovala Fritzlova snaha ženu ovládnout a podrobit si ji. Rosemarie se jim snažila nepoddát - sama sobě namluvila, že policie v usvědčení viníka chybovala, ale její rodině a okolí začaly připadat události podezřelé.

⁴ Díky tomu si také vysloužil přezdívku "brauner" - podle hnědých košil, do kterých se dříve odívali nacisté.

⁵ Tvrzení dokládá tehdejší Rosemariina nejlepší kamarádka Elfrieda Hoererová v knize Josef Fritzl: netvor z Amstettenu.

„Jednou jsem se jí ptala, proč od něho neodejde, a ona mi řekla, že by bylo šílenství udělat něco takového. Řekla mi, že je to zuřivec a rabiát a že by ji určitě zastřelil, kdyby se jenom pokusila se s ním nechat rozvést. Taky měla strach, že přijde o děti. (...) Ony pro ni byly vším.” vzpomíná sousedka Fritzlových paní Danielczykova.⁶

1.4 Penzion u Mondsee a přátelství s Paulem Hoererem

Po propuštění na svobodu Fritzl potkal svého budoucího nejlepšího přítele - s Paulem Hoererem měli stejné koníčky a navíc mu vyhovovalo, že neví o měsících, které si odseděl ve vězení. Mohl tak před ním předstírat, že je přísný otec, který nadevše miluje své potomky.

Právě Hoerer ho představil nové sortě lidí. Tyto dva muže spojovala mimo jiné touha po rychle nabytém bohatství. Společně se setkávali také ve Fritzlově penzionu Seestern v Unterach am Mondsee. U stejnojmenného jezera se také seznámili - Fritzlovy děti tehdy zaběhly k Hoererovi a jeho už tehdy zaskočila vznětlivá povaha jeho budoucího nejlepšího přítele. Po bližším seznámení zjistil, že Josef není jen přísný otec - jakoby se v něm střídaly dvě odlišné povahy. Uměl se zasmát či pobavit ostatní, ale bedlivým okem dbal na dodržování pravidel, především u jeho dětí a manželky. Rosemarii často pomáhala tehdejší Hoererova žena a jejich děti, aby jí také zbyl nějaký volný čas, ve kterém se mohla uvolnit a popovídat si s ostatními, kteří ji popisovali jako zábavnou pouze ve Fritzlově nepřítomnosti. I ostatní členové domácnosti byli stále napjatí a atmosféra se odlehčila jen, když Josef nebyl doma. Rosemarie se u Mondsee často ukrývala před Josefem, zatímco on zdokonaloval své ďábelské plány v domě v Amstettenu.

Během jeho pobytů v penzionu došlo k několika požárům s podivnou příčinou. První nestihl zničit více než trochu nábytku, přesto ve vyšetřujícím policistovi zanechal zvláštní dojem. Druhý požár zasáhl značnou část budovy a podle policejního spisu ho zavinila lahev s plynem stojící blízko u otevřeného ohně. Podezření ihned padlo na Fritzla, nicméně nakonec bylo ukončeno kvůli nedostatku usvědčujících důkazů. Z peněz vyplacených pojišťovnou si Josef mohl pořídit mnohem větší a přepychovější penzion. Všechny tyto činy byly jen předehrou k tomu, co mělo v pozdějších letech následovat.

⁶ HALL, Allan. Josef Fritzl: netvor z Amstettenu. Praha: Práh, 2009. ISBN 978-80-7252-248-4, strana 29

Nápad na podzemní betonové vězení nejspíše Fritzlovi nechtěně vnukl policejní inspektor, s nímž a s Paulem Hoererem seděli jednoho večera v hospodě. Vyprávěl jim o opilém muži, který zemřel žízni v policejní cele, protože na něj hlídači zapomněli. Fritzla tehdy myšlenka neslyšného vězení pod zemí velmi zaujala a podle výpovědi Hoerera se na ni inspektora se zvláštním, jakoby zaujatým výrazem v obličeji, doptával. Společně s tímto tématem si také začal rozšiřovat své obzory v tématu Třetí říše. Sbíral knihy, videa a pomalu vytvářel sbírku znalostí o mocných osobnostech tohoto pohnutého období rakouských dějin.

1.5 Vztah s Elisabeth

Elisabeth, jedna ze dcer Fritzlových, se v mnoha ohledech podobala své matce. (Obr. 2) Stejně jako Rosemarie i ona propadla péči o děti, které velmi milovala a často se také starala o své mladší sourozence. Navzdory tomu si na ní Fritzl nejčastěji vybíjel vztek a dokonce i Rosemarie přiznala, že ji nejspíše nemá rád. Také její kamarádky poznaly, že s ní není něco v pořádku - před otcem se čím dál více stahovala do sebe a cestou ze školy stále kontrolovala hodinky, aby se nezpозdila.

Vyhýbala se i fyzickému kontaktu s opačným pohlavím - dobře věděla o nesouhlasu svého otce. I přes veškeré týrání z jeho strany zůstala Elisabeth, přezdívaná Liesl, dobrosrdečnou osobou, na což poukazují i slova její nejlepší kamarádky ze školy: „Ona byla tak milá, měla v sobě takovou vlídnost a laskavost... Milovala zvířátka, přírodu, motýly a pavouky... Byla schopná ve škole vynadat klukovi, který trhal mouše křídélka. Zvedá se mi žaludek, když si jen pomyslím, že někdo vzal tuhle nevinnou bytost a takhle tu její čistotu pošlapal.”⁷

Dále se Liesl učila na servírku ve Waldegg u Wiener Neustadtu, kde často zůstávala i na víkendy, aby se nemusela vracet domů a znovu snášet otcovu šikanu.

⁷ HALL, Allan. Josef Fritzl: netvor z Amstettenu. Praha: Práh, 2009. ISBN 978-80-7252-248-4, strana 51

Když Elisabeth zmizela, většina jejích kamarádů prostě usoudila, že od rodičů utekla. Nebylo by to totiž poprvé - roku 1983 se pokusila skrýt s kamarádkou ve Vídni, ale Fritzl ji i tam vypátral. Právě její společnice na tomto útěku věděla, že Josef svou dceru pohlavně zneužívá. Elisabeth přetekl pohár trpělivosti a pokusila se zabít polknutím prášků na spaní, ale ani toto zoufalé volání o pomoc nikoho z Amstettenu nepřimělo podívat se na rodinu z Ybbstrasse blíže. Ani ne dva roky po jejím útěku na ni čekala studená tma podzemní kobky.

1.6 Léta strávená ve sklepe

O sklepním vězení začal Fritzl poprvé přemýšlet o šest let dříve, než naplnilo svůj děsivý účel. Od té doby se mu hlavou honilo jen to, jak vše zajistit, což pro něj jako zdatného technika nebylo příliš složité. Původní Lieslin příbytek sestával jen ze skromné malé místnosti, schované za posuvnou knihovnou a několika dveřmi zajištěnými zámek. Této komůrky si nevšiml žádný úředník ani stavební inspektor při četných kontrolách.

Do sklepa původně postaveného se zbytkem domu v devatenáctém století vedly dvě přístupové cesty - jedna byla zatarasena výklopnými dveřmi o hmotnosti půl tuny, druhou střežily jen o něco méně těžší železné dveře (vážily tři sta kilogramů) s elektronickým kódem, které mohl otevřít jen pán domu, Josef Fritzl.

Na studiích na číšnici Elisabeth objevila kouzlo večírků a vynahrazovala si tenkrát to, na co dříve nesměla ani pomyslet. Často kvůli pozdním nočním příchodům a protančeným nocím měla problém s vyučením na servírku. V této době se také seznámila se svým prvním přítelem - Andreasem Kruzikem, který se na stejném místě učil na kuchaře. Výše zmíněné faktory stále více znervózňovaly Fritzla a probouzely v něm tak čím dál větší touhu po absolutní kontrole nad svojí dcerou. Dokonce později uvedl, že Elisabethiny sympatie k alkoholu výrazně přispěly k jeho rozhodnutí uzamknout ji v tmavém sklepe. Odvezl Elisabeth z dívčí koleje, kde během studií bydlela, zpět domů. Před jejím návratem si díky svým četným kontaktům opatřil malou lahvičku éteru. Pod záminkou pomoci s upevněním dveří Elisabeth odvedl pod zem a omráčenou čirou tekutinou ji uvrhl do dlouholetého sklepního vězení.

1.6.1 Režim ve sklepě

Od 28. srpna roku 1984 se místnost o ploše třicet pět metrů čtverečních stala na příštích čtyřadvacet let Elisabethiným světem a tím jediným, co viděla. (Obr. 3) Prvních pět let v ní navíc strávila s výjimkou občasných návštěv svého zruďného otce úplně sama. Není proto divu, že jí samota způsobila halucinace a ve sklepě slýchávala hlasy našeptávající jí děsivé předtuchy.

Úlevu nepřinášela ani strava, kterou jí Fritzl krmil - v jejím jídelníčku měly místo především instantní potraviny či zmrzlina. Důsledkem konzumace těchto pokrmů přišla Elisabeth o většinu zubů a protrpěla si středověké kurděje.

Možná i proto, aby se úplně nezbláznila, si Liesl sestavila jakýsi denní rozpis, podle kterého se řídila a který silně připomínal její časový rozvrh z dob, kdy ještě byla svobodná - pomáhalo jí to udržet typizované činnosti jako jezení oběda v poledne či spaní v noci.

V otázce, kdy Fritzl začal svou vlastní dceru znásilňovat, se oba aktéři kauzy rozcházejí. Fritzl tvrdí, že Elisabeth sexuálně obtěžoval od roku 1985 (tedy po roce věznění ve sklepě domu) - ona oponuje tím, že problém má kořeny v době, kdy jí bylo jedenáct let. Během let strávených pod zemí, nepoužíval Fritzl žádnou formu ochrany proti otěhotnění a Elisabeth to věděla - jen s tím nemohla vůbec nic dělat.

1.6.2 Podivné události v domě

Nájemníci, kteří v té době žili v domě, začali pojmát podezření. Pes jednoho obyvatele bytu přímo nad sklepem, Seppa Leitnera, neustále vrčel na podlahu. Leitnerovi také připadaly zvláštní vysoké nedoplatky za elektřinu a společně s ním si několik dalších lidí všimlo, že se jim ztrácí potraviny. Jednou Fritzla přistihli přímo při krádeži mléka. „Jeden ze sousedů mi říkal, jak jednou přišel z práce domů dřív a zpozoroval Fritzla, jak vychází ze dveří jeho bytu s krabicí mléka. Řekl ‘Hej, člověče, co děláte v mém bytě?!’ A Fritzl koktal něco o tom, že mu došlo mléko a že si potřeboval nějaké vypůjčit a že ho zase vrátí. (...) Fritzl mu nabídl slevu na nájemném a sliboval, že už se to víckrát nestane,”⁸ vzpomíná právě Leitner. Je s podivem, že si podobných příznaků nevšiml nikdo z obyvatel domu, přestože se jednalo i o některé Elisabethiny přátele ze školy.

⁸ HALL, Allan. Josef Fritzl: netvor z Amstettenu. Praha: Práh, 2009. ISBN 978-80-7252-248-4, strana 51

1.6.3 Narození dětí

Liesl mezitím dole ve sklepě stále strádala na zdraví. Kvůli nedostatku vitaminů se jí výrazně zhoršila pleť i celkový zdravotní stav. Na jejím podlomeném zdraví se podepsalo i první těhotenství, které prožila v roce 1988. Ačkoliv svého otce prosila, aby jí umožnil odbornou péči v nemocnici u doktorů, tyran ji nechal porodit ve vlhkém sklepě. Jediné, čím pomohl, byl dovoz potřeb pro dítě (pleny, ručníky a podobně) a zdravotnické potřeby, o kterých usoudil, že stačí k domácímu porodu. A tak na svět přišla Fritzlůva první vnučka a zároveň dcera Kerstin. Místo dětské postýlky spala v krabici, ale Elisabeth jí dávala veškerou svou mateřskou lásku a starala se o ni, jak nejlépe v příšerných podmínkách podzemního vězení mohla, což jí i její děti nakonec vysvobodilo z páchnoucí kobky. Josefovi se tedy dále plnil jeho plán o velké rodině, kterou by mohl ovládat. Děti, které zplodil s Elisabeth, ho považovaly za otce, i když trval na tom, aby je oslovovaly dědečku - zde se také projevuje pokroucený svět skrytý pod amstettenským domem na Ybstrasse. Svět, který byl tak odlišný od toho nahoře, který děti znaly jen z televize - i proto měly celý svůj život potíže s mluvením a porozumění ostatním lidem.

Ke Kerstin se v roce 1990 přidal Stefan a o dva roky později také Lisa, po jejímž narození se Fritzl rozhodl pro zvětšení sklepního prostoru o dvě nové místnosti. Zdálo se, že to dělá kvůli narůstajícímu počtu vnoučat, ale záhy oznámil Elisabeth, že Lisu předá do péče Rosemarii - její babičce. S výmluvou, že ji posílá sama Liesl, položil malou holčičku před dveře domu. Toto rozhodnutí jí nejspíše zachránilo život - nedlouho potom prodělala operaci srdce.

Na svět nad sklepní kóji se dostala také Monika, narozená roku 1994. Takové štěstí však neměl Michal, jedno z dvojčat, které se Elisabeth narodily roku 1996. Tři dny po porodu podlehl dýchacím potížím a zemřel. Fritzl ho bezcitně „uklidil“ do plastového pytle a spálil v peci. Z pozdějších zpráv o soudu, vzneseném nad Josefem Fritzlem, víme, že tento skutek mu k ostatním zločinům přidal vraždu. Tehdy se domem rozpínal pach spáleného těla, jak vypovídá jeden z podnájemníků. „Vzpomínám si, jak jsem jednou před několika lety přišel domů a v domě to strašlivě páchlo. (...) Kamarádi, kteří za mnou chodili, si proto dělali legraci, že starý Fritzl nevytápí dům dřevem, ale zdechlými psy a tak podobně... A já jsem dnes přesvědčen, že ten zápach musel být od toho, jak v peci hořelo to dětské tělíčko.”⁹

Aby ostatním dětem usnadnila touhu po skutečném a pro ně krásném světě nahoře nad sklepem, vymyslela si Elisabeth alternativu, v níž byl jejich betonový svět skutečný a bezpečný a to, co vidávali v televizi, se podobalo pohádce. Učila je také čtení a počítání, zkrátka se jim snažila pobyt za strohými zdmi co nejvíce zpříjemnit. Její síla a láska k dětem byla skutečně obdivuhodná.

1.6.4 Dopisy

Po tom, co Fritzl oznámil rodině Lieslino zmizení (tj. den po jejím únosu), se Rosemarie jako jediná odhodlala zajít na policii a nahlásit svou dceru jako pohřešovanou. Problém nastal v tom, že Elisabeth v té době již nabyla plnoletosti, a navíc se nejednalo o její první útěk. O něco později Fritzl policii přesvědčil, že Elisabeth utekla sama a dobrovolně, pomocí dopisu, který ji ve sklepě donutil napsat a ve kterém stojí, že po ní rodiče nemají pátrat. Vše podpořil tvrzením, že se již před zmizením zmiňovala o jakési sektě, do které měla v plánu vstoupit - vše si samozřejmě vymyslel, aby to sedělo do jeho předem promyšleného a zvráceného plánu.

⁹ HALL, Allan. Josef Fritzl: netvor z Amstettenu. Praha: Práh, 2009. ISBN 978-80-7252-248-4, strana 91

Druhý dopis se objevil na zápraží ybstrasského domu společně s devítiměsíční Lisou - Elisabeth v něm z donucení psala, že se o dceru nemůže postarat a posílá ji tedy svým rodičům. Přestože s malou holčičkou došli manželé Fritzlovi oficiálně na úřad, její osvojení do péče proběhlo bez povšimnutí toho, co se dělo jen o pár metrů níže ve sklepech. Tento proces se opakoval i s dalšími dětmi - Monikou, Alexandrem a Felixem. Pro zvýšení důvěryhodnosti bizarní situace Fritzl přinutil svou dceru, aby k předání Moniky namluvila vzkaz Rosemarii, který jí poté přehrál do telefonu, jakoby Elisabeth skutečně volala domů ze sekty. Tenkrát ho málem odhalila jeho manželka, když se podívala nad tím, kde si dávno uprchlá Liesl opatřila jejich nové telefonní číslo.

Ačkoliv Elisabeth v podzemí trpěla již čtrnáct let, jejího otce to vůbec netrápilo a vypravil se tehdy se svým přítelem Hoerem na čtyři týdny do exotického Thajska. Zde se podruhé málem provalilo jeho příšerné tajemství.

„Jednou jsem viděl, jak Josef na pláži v Pattaye kupoval večerní šaty a svůdné prádelko pro velmi štíhlou ženu. Když si všiml, že jsem ho při tom viděl, strašně se rozčílil. Potom mi řekl, že má ‘bokovku’. Ty věci prý byly pro ni.”¹⁰ vypověděl o této dovolené Paul Hoerer.

Bokovek měl Fritzl skutečně hodně - často navštěvoval rakouské nevěstince, ve kterých se proslavil svým krutým chováním k dívkám, a swingers kluby, do kterých s ním někdy chodívala i Rosemarie, která celou dobu jen postávala v koutě a dívala se na manžela s jinými ženami.

1.6.5 Plán na odhalení

Jak Josef stárl, začalo mu docházet, že své tajemství nemůže střežit věčně. Během nekonečně dlouhých let, kdy zásoboval svou druhou rodinu pod zemí, už také nezvládal unikat všetečným zrakům jeho okolí - sousedům začalo připadat podezřelé, kolik jídla a jiných potřeb přemísťuje dolů do sklepa a zase zpátky ven v naplněných pytlích. V hlavě tedy začal spřádat plán, jak Elisabeth s dětmi co nejpřirozeněji vrátit znovu na svět, přičemž mu dcera byla největší přítěží. Zatímco u dětí byl přesvědčen o tom, že je strachem umlčí, Liesl představovala hrozbu, že se celý svět dozví o podzemním pekle.

¹⁰ HALL, Allan. Josef Fritzl: netvor z Amstettenu. Praha: Práh, 2009. ISBN 978-80-7252-248-4, strana 106

Také nejbližší okolí včetně nejlepšího přítele Paula Hoerera nenápadně připravoval na “znovuobjevení” ztracené dcery a jejích dětí. V dubnu roku 2008 se celá situace urychlila - Elisabethině prvorozené dceři se přitížilo a neustávající záchvaty, kterými trpěla již od raného dětství, doprovázely další a další křeče a bolesti. Elisabeth otce prosila na kolenu, aby Kerstin odvezl do nemocnice, jinak jí hrozila smrt. Nakonec podlehl jejím prosbám a opět s dopisem psaným Lieslinou rukou odjel s Kerstin do nemocnice. Tam se také rozpadlo jeho plánované a dlouholeté divadlo. Doktor Albert Reiter si při pohledu na pobýtem ve sklepě zmoženou dívku nemohl pomoci a divil se, zda vůbec někdy viděla denní světlo, tak moc zdevastované bylo její tělo. Právě tento doktor odstartoval pátrání po Elisabeth - vyvěsil výzvu k pátrání do novin a uveřejnil i své číslo, aby se s ním případní zájemci mohli spojit. Zároveň přesvědčil Fritzla, aby se pokusil dceru vypátrat. Klíčovým krokem však bylo to, že amstettenská nemocnice na celý případ upozornila policii. Ta se postarala o rozšíření povědomí v celém Rakousku. Protože si však celý Amstetten díky dopisům, které předkládal jako důkazy Josef Fritzl, myslel, že za Kerstinin stav je vinna Elisabeth, hrozil jí soud a původní pátrání po ní bylo vedené jako po osobě odpovědné za závažné zanedbání péče.

Jelikož policie zahнала Fritzla do úzkých, rozhodl se dne 25. dubna 2008 pro osvobození své podzemní rodiny. Vzal Elisabeth s jejích syny do nemocnice, aby pomohli Kerstin s léčbou. Tam na ně již čekali policisté, kteří je odvedli rovnou k výslechům, na kterých konečně Elisabeth mohla vypovědět svůj hrůzný příběh. Během dvouhodinové zpovědi jí kriminalisté museli slíbit, že svého otce už nikdy neuvidí, čemuž také vyhověli. Po Josefovo uznání vinným se Elisabeth i s dětmi a její matkou Rosemarií léčila na klinice v Maueru, kde si společně zvykaly na pro některé z nich úplně nový život. Josef Fritzl si dodnes odpykává ve vězení doživotní trest, který spadá do kategorie trestů výjimečných, používaných při zvláště vážných zločinech.¹¹

¹¹ Trest odnětí svobody na doživotí. 302 Found [online]. Dostupné z: https://is.cuni.cz/webapps/zzp/detail/160275/52986855/?q=%7B%22_____searchform_____search%22%3A%22trest+odn%5Cu011bt%5Cu00ed+svobody+na+do%5Cu017eivot%5Cu00ed%22%2C%22_____searchform_____butsearch%22%3A%22Vyhledat%22%2C%22PNzzpSearchListbasic%22%3A1%7D&lang=cs

2. Rozbor dokumentárního filmu Josef Fritzl: Příběh zrůdy

Dnešní doba přeje žánru dokumentárních filmů. Díky jejich snadné distribuci do televize a na internetové stránky jako Youtube narůstá jejich počet.

Podle definice Johna Griersona je dokumentární počín tvůrčím zpracováním skutečnosti - snaží se tedy událost či příběh zpracovat se znalostí faktů tak, aby zaujal potenciální diváky. Zachycují přitom osoby a zvuky známé našemu světu, které nám mají téma dokumentu pomoci lépe pochopit. Nejedná se přitom o herce ztvárňující určenou roli, ale o skutečné lidi propojené s příběhem.

2.1 Obecné údaje

Dokumentární film Josef Fritzl: příběh zrůdy pojednávající o neuvěřitelném příběhu Josefa Fritzla a jeho dcery Elisabeth Fritzlové byl uveřejněn v roce 2010¹² - tedy dva roky poté, co se obyvatelé Rakouska dozvěděli o hrůzném činu odehrávajícím se v jejich zemi. Vzhledem k vynesení rozsudku o rok dříve se dá říci, že se jedná o rychlou reakci na celou kriminální kauzu. Snímek vznikl ve Velké Británii pod názvem Josef Fritzel: Story of a Monster. Z původní angličtiny byl předabován i do českého jazyka. V čtyřicetiosmi minutách stopáže má divák možnost shlédnout několik autentických záběrů Josefa Fritzla, rozhovory s bezprostředními účastníky kriminální kauzy či si vyslechnout úryvky ze svědectví samotného zločince. V celém snímku si může divák povšimnout několik skutečností v odvyprávěném příběhu, které poukazují na ne zcela úplnou čestnost a bezproblémovost Josefa Fritzla.¹³

¹² Viz informace československého portálu www.csfed.cz (konkrétně na adrese <https://www.csfed.cz/film/283158-josef-fritzl-pribeh-zrudy/komentare/>)

¹³ Uvedené informace vychází z dokumentu Josef Fritzl: Příběh zrůdy (David Notman-Watt, Velká Británie, 2010).

2.2 Dětství Josefa Fritzla

V počátku filmu vypravěč rozebírá Fritzlovo dětství - čerpá z fotografií, vyprávění tehdejších spolužáků či výpovědí samotného rakouského násilníka. Prostřednictvím těchto útržků se dozvídáme o Fritzlově dětství bez otce, který byl z domu vyhozen, když byly Josefovi čtyři roky, a s tím spojenou silnou fixací na matku, která údajně vychovávala svého syna pevnou rukou. Sám Fritzl ve svém výslechu zmiňuje, že pocházel z chudé rodiny, což svým svědectvím potvrzují i jeho kamarádi ze školních let. Podle jejich vzpomínek Fritzlova matka příliš nevítila návštěvy - vždy prý vypadala, že je u nich doma nevidí ráda. Josef Fritzl byl na svou matku velmi silně fixován - ve své výpovědi dokonce sám o sobě mluví jako o jejím manželovi a přiznává, že s ní měl spojené i jakési intimní představy, které ovšem podle svých slov "dokázal držet na uzdě".

Důležitým faktorem působícím na jeho pozdější chování, jak už bylo uvedeno výše, mohlo být také to, že vyrůstal v době, kdy vládli nacisté - sám v čase 3:45 přiznává, že tato ideologie a výchova nejspíš ovlivnila jeho psychiku. Do školy začal docházet o dva roky později - zde získal od spolužáků přezdívku Pepperl. Jeden z jeho tehdejších kamarádů Karl Dunkel v dokumentu v čase 4:30 uvádí, že na hochy působil jako vůdčí typ. Už tehdy si ve škole vedl dobře a v druhém ročníku střední školy se dokonce stal premiantem. Zhruba v tuto dobu o sebe také začal více pečovat.

2.3 Setkání s Rosemarií a první zločiny Josefa Fritzla

Po vystudování školy se pustil do několika milostných poměrů (jak uvádí v čase 8:00). Poté se však potkal s Rosemarií, kterou si později (v jejích sedmnácti letech) vzal. Sám Fritzl vypovídá, že jeho budoucí žena byla mnohem slabší a stydlivější.

V tuto chvíli do vyprávění vstupuje Rosemariina sestra - Christine. I ona si jeho matku pamatuje jako ráznou ženu, která pro ránu nešla daleko. Souhlasí i s popisem povahy své sestry - tiché a ostýchavé dívky. Možná proto není divu, že Josef Fritzl byl její první vážná známost. V průběhu let se sympatický mladý muž změnil v despotického a kontrolujícího. Jeho snacha pro příklad uvádí, že je slovně urážel - své manželce i její sestře řekl: „Přestaň jíst, už takhle jsi tlustá.“ (čas 9:41) Podle ní Rosemarie neměla sílu Josefovi vzdorovat - ten měl tak možnost ji zcela ovládat.

Později, když se Josef a Rosemarie Fritzlovi nastěhovali k jejím rodičům a sestře, se u něj projevila další zvláštnost, která mohla poukazovat na to, co se stalo s jejich dcerou Elisabeth. Podle Christine často jezdil v nočních hodinách po městě na kole a pozoroval cizí lidi přes okno. Toto vygradovalo dne 6. října 1967, kdy Josef Fritzl sexuálně napadl místní občanku v jejím vlastním domě. Za znásilnění si odseděl svůj první trest - 12 měsíců odnětí svobody. Nebylo to naposledy - později útok opakoval na Marii Neubauerovou, která v dokumentu poprvé o této situaci promluvila. Podle jejích slov se jí Fritzl nezmocnil, ale vyhrožoval jí, že “ji dostane a má se na co těšit”.

Důležitou částí dokumentu jsou komentáře Paula Hoerera, Fritzlova nejlepšího přítele - společně s ním a oběma rodinami jezdili i na dovolenou k jezeru v Mondsee, kde si Josef pořídil penzion. Podle Hoererovy výpovědi zde Fritzlova manželka Rosemarie trávila celé dny péčí o dům. Následně její sestra vypráví o tom, jak Josef své družce vyhrožoval, že ji zamkne v domě - zde můžeme vidět první známky jeho povahy, která se později projevila v plné síle. Sama Rosemarie ze svého manžela měla strach, a proto raději splnila vše, co jí přikázal.

2.4 Vztah s Elisabeth

V čase 16:28 se k vyprávění příběhu připojuje jejich dcera Elisabeth - čtvrté dítě rodiny Fritzlových. Dle tvrzení zúčastněných ve filmu ji otec odmalička neměl příliš v lásce a často ji bil. Od jejích jedenácti let ji údajně otec zneužíval - tuto skutečnost lze ve filmu zaslechnout v čase 18:55. O chvíli dříve se divák také dozvídá, že roku 1982 byl Josef Fritzl poprvé odveden policií - kvůli vyhoření penzionu u jezera Mondsee a s tím spojeným podezřením na úmyslné zhářství. Pro nedostatek důkazů nakonec odsouzen nebyl. Fritzl následně vypovídá o počátku přestavby sklepa na celu mezi lety 1981 a 1982 - tehdy ještě nikdo netuší, že se z podzemní místnosti stane peklo.

Elisabeth se stala otcovým trnem v oku, když jí bylo teprve šestnáct let. Situace se ještě zhoršila, když v roce 1983 po dlouhém plánování spolu se svojí kamarádkou tajně opustila svůj domov. Ve Vídni dívky objevila policie a následující den je předala Josefu Fritzlovi - od té doby se už nikdy nesetkaly.¹⁴ Ani její ostatní kamarádky nebyly v domě Fritzlových v Amstettenu vítány. Jakmile vešly dovnitř, Josef je s křikem vyháněl ven, jak vypovídá

¹⁴ Toto tvrzení ve filmu dosvědčuje Elisabethin kamarád ze školy Josef Leitner.

jedna z Elisabethiných spolužaček v čase 21:09. Ve Fritzlovo výpovědi je řečeno, že Elisabeth se v pubertě vzbouřila otcovým pravidlům - požívala alkohol, kouřila a nedostavila se do nové práce, kterou jí sehnal. Sám Fritzl své chování odůvodňuje tím, že chtěl své dceři pouze pomoci a takzvaně ji svést na správnou cestu. Sklepní místnost vystavěl za účelem udržení dívky v domě - neustále se pokoušela o útěk.

Ve filmu dále následuje výpověď Waltera Langa, bývalého manžela Christine, Rosemariiny sestry. Údajně pomáhal Fritzlovi s výstavbou sklepa - vše odpracoval sám, protože Josef nechtěl, aby o změně stavby někdo věděl. Fritzl mu připravil potřebné plány a nákresy, tudíž se přestavba odehrála výhradně v jeho režii.

2.5 Elisabethino zmizení

V čase 24:08 se děj dokumentu posouvá ke zmizení Elisabeth, tedy k datu 28. srpna 1984. Pomocí éteru ji omráčil a odtáhl do nově vybudované sklepní místnosti. Fritzlova výpověď odhaluje, že si byl vědom násilí, které páchá na své dceři a také jejího nesouhlasu, nicméně ho přemohla touha po takzvaném zakázaném ovoci. Zatímco Elisabeth ve sklepě opakovaně znásilňoval, veřejnost přesvědčoval tvrzením o sektě, ke které se dle jeho slov přidala poté, co opětovně utekla z domova. Aby tuto historku podpořil a dodal jí na důvěryhodnosti, objevil se v poštovní schránce rodiny Fritzlových dopis, údajně psaný Elisabethinou rukou, který vysvětloval její zmizení a útěk k sektě.

Své svědectví ve filmu dává i Josef Leitner, podnájemník v domě Fritzlových. Jeho byt se nacházel přímo nad sklepním příbytkem. Stejně jako ostatní lidé bydlící v domě, měl zakázán přístup do sklepa a zahrady, ze které se skrz okna dalo do sklepa dohlédnout. I on v čase 25:21 souhlasí s tvrzením o sektě¹⁵. Leitner ve svém bytě často pořádal večírky, na které se dostavovali i ostatní sousedé. Nikdo kromě jeho psa Sama si ničeho divného nevšiml. Jindy vychované zvíře cosi vycítilo a škrabalo do podlahy či na ni štekalo. Podivné bylo dle podnájemníků také časté klepání, které se domem rozléhalo - Fritzl ho odůvodnil jako nový bojler na topení.

Více podnájemníků se shoduje na tom, že z Fritzla čišela hrůza. On sám dle své výpovědi považuje sklep za své teritorium, kam není umožněn přístup nikomu jinému - dokonce obyvatelům domu vyhrožuje zásahem elektrického proudu napojeným na kliku.

¹⁵ S tímto tvrzením souhlasí i Alfred Dubanovsky, další podnájemník a Elisabethin blízký přítel.

2.6 Záhady dětí zanechaných u vchodu

Rok 1993 odstartuje řadu tří podivných nálezů dětí u domu Fritzlových. Jako první se objeví devítiměsíční Lisa - opět s dopisem, dle kterého Elisabeth nezvládá její péči. Okolí mladou matku okamžitě odsoudilo. Po uplynulém roce se k Lise přidala Monika a o další dva roky později také Alexandr. Elisabeth ve sklepě porodila také dvojčata - jeden ze dvou chlapců pobyt ve sklepě nevydržel a zemřel. V čase 34:29 se tak divák dozvídá, že Josef tělo mrtvého novorozence pohřbil v kotli a popel svého syna a vnuka vyprázdnil na zahradě.

V roce 1998 opustil Fritzl Rakousko a vydal se se svým přítelem Paulem Hoerem do exotického Thajska. Elisabeth, matka sedmi dětí, v tu chvíli ve sklepě pobývala dlouhých patnáct let. Tato část příběhu je podpořena záběry Paula Hoerera z jejich dovolené, na nichž je vidět, jak si Fritzl bezstarostně užívá, zatímco jeho dcera doma trpí ve sklepní kóji. Dokonce i jeho přítel se podivuje Josefově zvrhlosti, se kterou se v klidu nechává masírovat a prochází obchody v Thajsku. Na videu, které bylo ve filmu zveřejněno vůbec poprvé, je Fritzl zachycen při nákupu šatů, které již od pohledu nejsou určeny pro jeho manželku Rosemarii. Podle přítelkyně Paula Hoerera se vymluvil na nemanželský poměr. Nikdo ze zúčastněných v tu chvíli netušil, že milenkou se stala Fritzlova vlastní dcera.

2.7 Konec kauzy a propuštění Elisabeth na svobodu

Celá aféra byla odhalena v roce 2008. Vše vyšlo najevo díky nemoci Josefovy a Elisabethiny první dcery Kirsten. Kvůli jejím křečím a neustálé nevolnosti ji Fritzl po dlouhém naléhání odvezl do nemocnice, ve které lékaři zjistili, že Kirsten nemá za svůj devatenáctiletý život žádný lékařský záznam ani osobní doklady. Podezření narůstalo a po dlouhých letech, dne 19. dubna 2008, Elisabeth se svými dětmi konečně opustila tmavou celu ve sklepě.

Ve filmu se k případu vyjadřuje také forezní psychiatrička Adelheid Kastnerová, která hrůznou událost a její aktéry dostala do péče. Například v čase 39:40 upozorňuje na jednu z příčin incestu - podle ní může být spojen s pocitem, že rodina náleží jen danému člověku a v hraničních případech ji tato osoba dokonce považuje za zboží. Dalším zdůvodněním, které možná použil i Josef Fritzl, je upozornění potomka na události, kterými si v životě projde, a snaha připravit ho na ně.

V poslední části dokumentu můžeme slyšet vyprávění Fritzlových blízkých o tom, jak zjistili o událostech odehrávajících se ve sklepě, a také výpovědi policie, na kterou dopadl stín podezření ohledně zanedbání kauzy.

Na samém konci filmu se divák dovídá, jak žijí aktéři kauzy nyní (v době vydání dokumentu).

2.8 Vizuální a obsahová stránka dokumentu

Film vykazuje výkladové znaky (komentář prostupující snímkem, vysvětlující divákovi průběh případu), najdeme v něm také dějepisné prvky, kdy popisuje skutečné události, ke kterým připojuje stanovisko.¹⁶

Po vizuální stránce dokument nijak neoznačuje aktéry, podávající výpovědi. Nevyskytují se zde štítky se jmény, jen se občas zmíní jméno osoby ve vyprávění. Prostor zde nedostávají ani rekonstrukce událostí, které můžeme často v dokumentárních filmech vidět. Jejich místo je nahrazeno fotografiemi rodiny Fritzlových či míst spojených s kauzou. Film se výrazně se zaměřuje na informace, které lidé, blízcí této kauze, přinášejí a dopodrobna také rozebírá Fritzlovu výpověď v souvislosti s těmito fakty. Děj případu se více rozvíjí v jeho počátku, jakým je například Fritzlovo dětství a zážitky s kamarády. Zhruba v druhé třetině filmu se k příběhu přidává Elisabeth a čas, který strávila ve sklepě, je popsán na necelých 24 minutách stopáže.

Méně prostoru v počínání dostává odhalení a zadržení Josefa Fritzla policií a jeho následný soudní proces.

Pokud porovnáme film s knihou, audiovizuální záznam je stručnější a nezaměřuje se na tolik detailů a jemných nuancí, které se v malém měřítku mohou zdát nepodstatné, nicméně varovaly před tragédií dávno dříve, než se vůbec stala. Kniha, ačkoliv vydána dříve než dokument, popisuje do nejmenších detailů dobu před a během Elisabethina uvěznění, ale i léčení, které podstoupila po Fritzlově zatčení. Celkově tedy čtenáři lépe pomáhá vykreslit si obrázek o celé kauze.

¹⁶ Jednotlivé prvky dokumentárních filmů jsou popsány v knize Úvod do dokumentárního filmu od Billa Nicholse. (NICHOLS, Bill. Úvod do dokumentárního filmu. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2010. ISBN 978-80-7331-181-0.)

3. Recenze a hodnocení filmu

3.1 Československé recenze

Podíváme-li se na nejspíše nejznámější československou stránku o filmech a seriálech www.csfd.cz, najdeme v současnosti u filmu Josef Fritzl: Příběh zrůdy celkové hodnocení 58%. Dokument zde ohodnotilo 24 uživatelů, přičemž nejčastěji udávají dvě až tři hvězdičky. Ani jeden z komentujících filmu neudělil nejvyšší hodnocení (pět hvězd), zato jedna osoba ho neváhala otitulovat slůvkem odpad!, což na této webové stránce představuje nejhorší možné hodnocení. Své hodnocení odůvodňuje slovy „Nejhorší dokument co jsem snad viděl... Na jedny Wikipedia stránce si za 10 minut přečtete 10× víc informací než uvidíte v tomhle blábolu... A to přesně, bez omáčky a bez naprosto nesnesitelného kvíkání Fritzlovo švagrový, která s hodně velkou parádou dělá generála po bitvě. Nedoporučuju ani pokud máte sklep.”¹⁷ I ostatní uživatelé filmu vytýkají nezajímavé pojetí či nedostatek objevených informací, které slibuje popis, jiní zase kladně hodnotí poslání a zpracování dokumentu nebo videa z doby, kdy se celý případ odehrával. Ve značné části recenzí se projevuje spíše hodnocení příběhu než kritika dokumentu. Například jeden z uživatelů komentuje film takto: „Až je nemožné ako dlho sa toto celé dalo držať pod pokličkou. Je to niečo nechutné a odporné.”¹⁸

Jiní zase odlišují kvality snímku a děs samotné kauzy. Své čtyři hvězdy odůvodňuje uživatelka IvonaK slovy „Těžko hodnotit. Člověk by tomu asi dal odpad když na toho chlapa pomyslí a všechno co se v tom sklepe dělo. Ale vzhledem k tomu že je dokument zpracován dobře, tak dám vyšší hodnocení.”¹⁹

3.2 Zahraniční recenze

Příliš velkých ohlasů se film nedočkal ani ve světě - na nejznámější databázi na hodnocení filmů mu uživatelé vyčítají špatnou kvalitu a nedostatek informací pro osoby neznalé této kauzy. Jeden z komentujících kritizuje poskládání výpovědí svědků i Josefa Fritzla ve

¹⁷ Josef Fritzl: Příběh zrůdy [online]. Copyright © [cit. 27.01.2021]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/283158-josef-fritzl-pribeh-zrudy/komentare/strana-2/>

¹⁸ Josef Fritzl: Příběh zrůdy [online]. Copyright © [cit. 27.01.2021]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/283158-josef-fritzl-pribeh-zrudy/komentare/strana-2/>

¹⁹ Josef Fritzl: Příběh zrůdy [online]. Copyright © [cit. 27.01.2021]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/283158-josef-fritzl-pribeh-zrudy/komentare/strana-2/>

filmu takto: “At the end there is a psychiatrist who spouts off a series of hypothetical justifications that fathers may attach to engaging in incest with their children - though a) none of the stuff she says is apparently specific to Fritzl and b) it is pretty clear that incest was a tiny portion of the horrible things wrong with this man. Also, throughout the movie there is a voice-over of an actor reading things that Fritzl presumably said at some point - but under what circumstances? Did he write a tell-all? Was it part of his confession? Trial? This is never made clear, and the answer to that question may very well affect how the listener interprets what he is saying.”²⁰ Ve své recenzi tedy naráží na to, že z celkového podání filmu nelze vyčíst, proč v něm některá tvrzení odborníků byla použita a ani předčítaná Fritzlova slova na orientaci nepřidávají - v celém dokumentu nepadne ani zmínka o tom, o jakou výpověď se jedná a při jaké příležitosti byla podána.

Další uživatel předkládá možnost přetvoření tématu do filmové podoby, jelikož mu dokument připadá neúplný - “If this has not yet been turned into a movie, it will be. A fuller documentary might also be nice. This one is excellent, but it seems that there is still more to the story out there.”²¹ Do dnešního dne žádný režisér takový film nenatočil, téma nebylo ani jinak audiovizuálně zpracováno. Z valné většiny recenzí je tedy zřejmé, že divákům chybí propracovanější podání tématu a rádi by se dozvěděli více informací.

4. Porovnání mezi znázorněním faktů ve filmu a ve skutečnosti

Zkoumaný dokument nabízí zajímavý pohled na kauzu Amstetten očima osob více či méně zainteresovaných v případě. Nejčastěji se v něm objevují výpovědi právě těchto známých a příbuzných rodiny Fritzlových, skloubené s přednesenými tvrzeními Josefa Fritzla. Velkým bonusem filmu je úplné znění Elisabethiných dopisů, které byla nucena psát - takto většinou v médiích publikovány nejsou. Přesto dokument vynechává spoustu drobných, ale podstatných detailů, které formují Fritzlovu osobnost a průběh celé kauzy. Ačkoliv film vznikl po Fritzlově uvěznění, není v něm příliš rozvedeno, jak soud probíhal a co všechno

²⁰ Monster: The Josef Fritzl Story (2010) - Monster: The Josef Fritzl Story (2010) - User Reviews - IMDb. IMDb: Ratings, Reviews, and Where to Watch the Best Movies & TV Shows [online]. Copyright © 1990 [cit. 27.01.2021]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt1399053/reviews?ref_=tt_urv

²¹ Monster: The Josef Fritzl Story (2010) - Monster: The Josef Fritzl Story (2010) - User Reviews - IMDb. IMDb: Ratings, Reviews, and Where to Watch the Best Movies & TV Shows [online]. Copyright © 1990 [cit. 27.01.2021]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt1399053/reviews?ref_=tt_urv

vedlo k uvrhnutí Josefa Fritzla do vazby. Důležitým aspektem příběhu je televize, která dětem ve sklepě zprostředkovávala skutečný svět nahoře nad sklepem a díky které si Elisabeth mohla vyprosit návštěvu nemocné Kerstin v nemocnici, která vedla ke konci jejího utrpení. V celém dokumentu však není o televizoru v podzemí ani zmínka. Dále se nezabývá ani psychologickými profily zúčastněných a průběhem jejich adaptace do normálního života, což je důležité především u Elisabeth a jejích dětí.

V roce 2015 vyšel film s názvem Pokoj (anglicky Room), inspirovaný stejnojmennou knihou. Zápletka pojednává o pětiletém Jackovi, který je vězněn v jediném pokoji s jeho matkou Joy. Ta mu pomocí příběhů zjednodušuje život v pokoji a malý Jack ho tak považuje za svůj domov. Sama autorka knihy, Emma Donoghue, svůj román napsala s inspirací kauzou Fritzlových. Stejně jako ve skutečnosti matka se synem utečou na svobodu, kde nastává další problém - jak se s ní vyrovnat.²²

5. Mediální obraz kauzy Amstetten

5.1 Znázornění kriminality v médiích

Znázornění a informovanost o kriminálních činech není v médiích nic nového. Naopak vzbuzuje velkou pozornost publika, které rádo a často komentuje s kriminalitou spojené právní postupy. Právě tímto dochází k vytváření postojů veřejnosti ke kriminálním činům, jejich rozkrývání a způsobům, jak se jim nejlépe vyhnout a minimalizovat je. Média přesto mají tendenci vykreslovat zločiny velmi nerealisticky, často také "černobíle". Jakousi druhou stranou na miskách vah by měly být kriminální politika a kriminologie, které by správně měly zajišťovat objektivní informovanost publika. Ačkoliv média zaměřují pozornost na kriminalitu, problematika prezentace zločinnosti nebývá příliš rozebírána.

Podle zahraničních teorií lze rozlišit tři typy efektů, jak může kriminalita působit na diváka. Nejzávažnějším je efekt agresora, kdy sledující opakuje viděné násilí. Dále se typy dělí na efekt oběti, kdy se divák staví do opačné pozice a strachuje se, že bude cílem násilí, a efekt desenzibilace - pro sledujícího se násilí stává něčím obvyklým a je vůči němu lhostejný.²³

²² Room (2015) | ČSFD.cz. [online]. Copyright © A24 [cit. 28.03.2021]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/402166-room/prehled/>

²³ VESECKÁ, Renáta a Jakub CHROMÝ. Kriminalita, veřejnost a média: problémy, o nichž se příliš (ne)mluví. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-772-0.

5.2 Zprávy ve světových médiích

5.2.1 Média bezprostředně po odhalení kauzy

Zpráva o utrpení Elisabeth Fritzllové obletěla velmi rychle celý svět a média se jí vděčně ujala. Jako jeden z prvních o kauze informoval americký deník New York Times. O uvěznění dívky na dlouhých 24 let napsal 29.dubna 2008, tedy den po odhalení kriminálního případu. Autor, Mark Landler, uvádí, že díky nemocné Kerstin se prolomilo Fritzlovo děsivé tajemství a propojuje příběh s o dva roky starším osudem Nataschy Kampuschové, která byla též unesena a vězněna ve sklepě. Landler také popisuje, jak Fritzl zajišťoval své dceři a později i jejím dětem jídlo a oblečení: “Over many years, he built an underground world for his captives in a warren of cramped, windowless rooms. He provided them with food and clothing, bought outside town to avoid suspicion.”²⁴ Dále se v článku dozvídáme (stejně jako z knihy o kauze), že vnější svět vězňům ve sklepě zprostředkovávala televize. Díky tomuto přístroji mohla policie později zatknout starého Fritzla. Když Elisabeth viděla reportáž, která po ní vyhlašuje pátrání a žádá ji o pomoc s léčbou její dcery Kerstin, přesvědčila otce, aby ji se zbývajícími dětmi vzal do nemocnice. Zde je vidět chybějící informace v dokumentu, v němž není o televizi ve sklepě a o tom, jak pomáhala Elisabeth i dětem s představou světa nahoře a jakou zásadní roli hrála v rozuzlení celého případu, ani slovo.

Podle tehdy dostupných informací Rosemarie netušila, co se jen o pár metrů níže pod jejím bytem děje a když se to dozvěděla, zhroutil se jí celý svět. Film se postojem Fritzlovy manželky ke kauze příliš detailně nezabývá. Jedná se přitom o zajímavý aspekt, který může odhalit další informace. I německý deník Hamburger Abendblatt v dubnu roku 2008 píše o možné existenci spolupachatele, který měl Fritzlovi s hrůznými činy pomáhat. Policie tuto domněnku prověřovala kvůli anonymnímu tipu. V článku se také potvrzuje fakt, že Fritzl zvažoval uvěznění Elisabeth a její rodiny - o této skutečnosti tedy média věděla velmi krátce po zadržení pachatele. V řádu dnů se také ustanovila anonymita obětí tohoto činu (ať už se jednalo o Elisabeth, její děti či Rosemarii).

Velmi rychle na vzniklou situaci reagoval také britský zpravodajský server

²⁴ Austria Stunned by Case of Imprisoned Woman - The New York Times. The New York Times - Breaking News, US News, World News and Videos [online]. Copyright © [cit. 28.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2008/04/29/world/europe/29austria.html>

theguardian.com . Titulek “Austrian cellar case man admits abduction and incest“ se na webu objevil 28. dubna 2008 a nacházíme se v něm ve fázi soudu, v níž Fritzl již přiznal Elisabethin únos, incest a další zločiny. Tento fakt potvrzuje Franz Polzer, který velel vyšetřování případu. Rozebírá se zde i Elisabethino psychologické rozpoložení, které ovšem neovlivňuje věrohodnost jejích výpovědí. Autor zmiňuje i podobnost s případem Nataschy Kampuschové. Stejně jako v textu od The New York Times je zde rozebrán průběh Elisabethina osvobození, které se uskutečnilo kvůli vážně nemocné dceři Kerstin.²⁵ Německý deník Spiegel dne 6. května 2008 publikuje článek s názvem „Wie Josef Fritzl die Behörden täuschte“ (Jak Josef Fritzl oklamal úřady). Tento text rozebírá to, jak se Fritzl s Rosemarií ujali dětí ze sklepa. Autor rozebírá kriminální kauzu do detailů společně s tím, jak přesvědčivě hrál svou roli pečujícího otce a dědečka. Zpochybňuje také postup úřadů, které nejspíše v případě pochybily a mohly Elisabeth zachránit o mnohem dříve.

Další ze zpráv přináší německý deník Das Welt, který uvádí, že Fritzl své dceři a jejím dětem vyhrožoval smrtí zapáleným benzinem, což možná vysvětluje, proč se Elisabeth svému otci nikdy nevzepřela. Podle výpovědi jeho švagrové, uvedené v tomto textu, byl Josef Fritzl souzen za znásilnění již v době, kdy vychovával s Rosemarií čtyři děti. Dle výpovědi Franka Polzera citované v článku je vyloučeno, že by Fritzl měl spolupachatele a podobná obvinění vůči Rosemarii odsuzuje jako nespravedlivé.

V prosinci roku 2008 vyšla najevo zpráva o Fritzlových dluzích, které chtěl pokrýt příjmem ze svých šílených zločinů. Podle článku s názvem „Josef Fritzl wollte an seinen Verbrechen verdienen“²⁶ (Josef Fritzl chtěl na svých zločinech vydělávat) se rakušan pokusil prodat protokoly o svém výslechu britským bulvárním plátkům, dokonce si pro tento účel zajistil agenta. Tyto soudní artefakty ocenil na čtyři miliony Eur. Fritzl se vymluvil na to, že z dosud probíhající mediální aféry, která se kolem něj udála, nic nevytěžil. I toto prohlášení a pokus o zaprodání neštěstí své dcery svědčí o tom, jak moc rozvrácenou osobností Josef Fritzl byl.

²⁵ Austrian cellar case man admits abduction and incest | Josef Fritzl | The Guardian. [online]. Copyright © [cit. 28.02.2021]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2008/apr/28/austria.internationalcrime2>

²⁶ Informace o článku byly převzaty z <https://www.augsburger-allgemeine.de/panorama/Josef-Fritzl-wollte-an-seinen-Verbrechen-verdienen-id4786226.html>.

5.2.2 Světová média v delším časovém horizontu

Případ budí pozornost médií i léta po jeho odhalení. Na webu derstandard.at je dne 26. dubna zveřejněn text, jehož titulek hlásá: „Amstetten fünf Jahre nach dem Fall Josef F.“ (Amstetten pět let po pádu Josefa F.) Ačkoliv je zde Fritzlovo příjmení skryto pouze pod písmenem F, po přečtení byť jen prvního odstavce je více než jasné, o koho se jedná. Podle autorů se místo činu ani po pěti letech od ukončení Elisabethina utrpení příliš nezměnilo. Zvenčí vypadá dům téměř stejně jako dříve - „Am Tatort hat sich bis dato nichts verändert. Nur der Windfang der Haustür wurde nach Vandalenakten mit einer provisorischen Holztür verschlossen. Von einem Abbruch des Hauses war zunächst die Rede, dann von einem Verkauf. Davor soll das 18 Quadratmeter große Verlies zubetoniert werden, sichert Masseverwalter Walter Anzböck zu, um "allfälligen Missbräuchlichkeiten vorzubeugen“.²⁷ Gudrun Springer a Markus Rohrhofer (autoři článku) konstatují, že Amstetten jako by se rozhodl na celou tragédii zapomenout. Dokonce i Josef Fritzl se ve vězení chová příkladně a nezpůsobuje problémy. I v tomto textu je zmíněn Franz Polzer, muž, který vedl vyšetřování celé kauzy. Jeho výroky jsou velmi často citovány v člancích týkající se amstettenského případu.

5.3 Zprávy v českých médiích

5.3.1 Zprávy bezprostředně reagující na kauzu

I tuzemská média přijala kriminální kauzu Josefa Fritzla jako vděčné téma k tvorbě článků. Rychle reagovala na informace přicházející ze sousedního Rakouska a tak například hned 28. dubna 2008 psal server lidovky.cz o Fritzlově přiznání k incestu a otcovskému vztahu ke všem jejím sedmi potomkům - tento fakt měly dosvědčit testy DNA, které v době vydání článku probíhaly. Již v tomto prvotním textu je zmíněna pomoc, kterou Elisabeth nabídla Natascha Kampuschová - „Oběť obdobného případu dlouhodobého věznění Natascha Kampuschová, jejíž případ vzrušoval Rakousko před dvěma lety, nabídla Elisabeth Fritzlové a jejím třem spolu s ní vězněným dětem svou pomoc. Jednak psychickou, protože zná situaci osoby žijící v naprosté izolaci, jednak finanční, aby

²⁷ Volně přeloženo: Místo činu se dodnes nezměnilo. Jen předsíň byla kvůli vandalům zakryta provizorními dřevěnými dveřmi. Dům nejprve chtěli zdemolovat, poté prodat. Nejprve je však potřeba zabetonovat sklep o ploše 18 metrů čtverečních, jak ujišťuje správce Walter Anzböck, aby se „zabránilo zneužívání“. Převzato z <https://www.derstandard.at/story/1363709339735/amstetten-fuenf-jahre-nach-dem-fall-josef-f>.

nemusela být závislá na svém otci-trýzniteli.”²⁸

Dále autor informuje o počtu obyvatel sklepa a o dětech, které s manželkou Rosemarií přijali za své. Čtenář se dozvídá také o uspořádání sklepního úkrytu, který byl koncipován jako byt. Podle policistů pracujících na případu se zde objevil nový prvek, se kterým se v rámci své profese doposud neseťkali, a sice Fritzlova výmluva s odložením dětí na prahu, která pomáhala krýt jeho zločiny.

Autor článku také zmiňuje smrt jednoho ze synů Fritzla a Elisabeth, věnuje se také důvodu odhalení celé kauzy - tedy Kerstinině nemoci a následnému převozu do nemocnice.

V posledním odstavci je popsán Fritzlův charakter - tedy inteligentní, přesto narušený člověk s přesným plánem, který nepřipouští odchylky.

Další nové skutečnosti odhaluje článek na webu idnes.cz s názvem „V Amstettenu selhaly úřady, přiznala ministryně“ ze 7. května téhož roku. Pojednává se v něm především o kritice tehdejší rakouské ministryně spravedlnosti vůči amstettenským úřadům. V souvislostmi s dětmi i Fritzlem samotným popisuje pochybení místní policie a adopční služby, jejíž kontroly bude potřeba změnit. Dalším tématem článku je sbírka, probíhající mezi obyvateli města. Chtěli tak rodině, která prožila tolik hrůzy, pomoci se zapojit znovu do normálního života. V neposlední řadě autor informuje o špatné finanční situaci, do které se Josef dostal. Jeho dluhy se v době jeho zatčení vyšplhaly na zhruba dva miliony eur (tj. cca padesát milionů korun).

5.3.2 Zprávy léta po ukončení kauzy

Případ vyvolával a stále vyvolává emoce i roky po jeho odhalení. Téměř rok po odkrytí sklepního vězení píše český server novinky.cz o doživotním rozsudku nad Josefem Fritzlem, které úzce souvisí také s léčením, které mu soud přikázal. Nejkratší možná doba jeho uvěznění je 15 let - poté o jeho vydání na svobodu rozhoduje soudní senát. V den vydání textu ještě nebylo známo, ve kterém ze zařízení si svůj trest bude odpykávat. Nová je ale informace o Fritzlovo podlomené psychice, která se v průběhu věznění zhoršuje. Čtenář se dále dovídá, že soudu se svým otcem se účastnila i sama Elisabeth, jejíž několikahodinová výpověď v násilníkovi probudila lítost. V textu je zmiňováno tvrzení psychiatričky Adelheid Kastnerové: Fritzl stál o to, aby mu dcera rodila další děti, které by

²⁸ Hruža v Amstettenu: Otec přiznal incest [online]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/svet/hruza-v-amstettenu-otec-priznal-incest.A080428_151900_in_zahranici_bat

také byly pouze jeho. Psychiatrička Adelheid Kastnerová u soudu uvedla, že tendence dominovat a citová vyprahlost pramení z Fritzlova dětství. Josef Fritzl byl nechtěné a nemilované dítě. Kastnerová dodala, že Fritzl je velmi inteligentní.²⁹ V jiném článku téhož roku je dokonce citována věta Kastnerové, že Josef Fritzl je stejně tak normální jako my všichni, která pobouřila značnou část populace.

Pozornost novinářů poutá také Elisabethin osobní život. V článku serveru aktualne.cz z prosince roku 2009 (tj. cca rok a půl po Fritzlově uvěznění) je uveřejněna informace o vyhození Rosemarie z Elisabethiny vily, kde společně se svými dětmi bydlí – tato věta však není potvrzena žádným konkrétním zdrojem. Důvodem konfliktu měla být matčina nečinnost po dobu dlouhých let strávených ve sklepě. V milostném životě se Liesl také posunula – podle textu se dala dohromady se svým bodyguardem.

Článek s názvem „Fritzlova dcera zkouší žít na svodobě, prý našla lásku“ píše o podnikatelském duchu Josefa Fritzla, s jehož pomocí se před svým zatčením pokoušel na celé tragédii vydělat – ať už neúspěšnou snahou napsat knihu, nebo udělat z amstettenského místa činu turistickou atrakci.

Kontroverzním tématem se stal také Fritzlův rozvod s Rosemarií, o který v roce 2012 Josef zažádal a následně mu bylo vyhověno. Článek na toto téma s názvem „Fritzl, přezdívaný Zrůda z Amstettenu, se rozvedl se svou manželkou“ přinesl 26. října daného roku server denik.cz. Kromě shrnutí dosavadně známých informací přidává bližší pohled na manželský rozkol: „Rakušan Josef Fritzl, jenž ve sklepě svého domu skoro 24 let věznil svou dceru, znásilňoval ji a měl s ní sedm dětí, se rozvedl se svou manželkou. Informovala o tom rakouská média. Důvodem prý byla skutečnost, že žena nenavštěvovala odsouzeného ve vězení.”³⁰ Fritzl tak své družce ztížil život posledním možným prostředkem - odebráním jeho penze.

²⁹ Fritzl dostal doživotí a musí se léčit - Novinky.cz. Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu [online]. Copyright © 2003 [cit. 14.02.2021]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/fritzl-dostal-dozivoti-a-musi-se-lecit-40222030>

³⁰ Fritzl, přezdívaný Zrůda z Amstettenu, se rozvedl se svou manželkou - Deník.cz. Deník.cz - informace, které jsou vám nejbliž [online]. Copyright © [cit. 27.02.2021]. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sveta/fritzl-prezdivany-zruda-z-amstettenu-se-rozvedl-se-svou-manzelkou-20121026.html

5.4 Zprávy v bulvárním tisku

Amstettenský případ se svou šokující výstředností si nemohly nechat ujít bulvární plátky v mnoha zemích. Rodina Fritzlových se stala jejich velkým soustem a s oblibou se jí věnují dodnes.

Jeden z nejznámějších českých bulvárů Blesk psal o případu od jeho odhalení v roce 2008. 4. května 2008 uveřejnil článek s titulkem „Táta mne přivázal na řetěz jako psa“, který poukazuje na omezení Elisabethiny svobody ve sklepním vězení. Text vyšel v době, kdy Fritzlova dcera začala vypovídat o svém utrpení. Podle Blesku strávila Elisabeth svých prvních devět měsíců přivázaná na řetězu u kůlu. V článku jsou citováni také někteří podnájemníci domu na Ybbstrasse. Oba se shodují, že si byli vědomi zneužívání páchaného na Liesl, ale nic neřekli, protože měli z jejího otce strach.³¹

Ačkoliv se text zaměřuje především na Elisabeth, podrobně sledoval Blesk také průběh soudu s Josefem Fritzlem samotným. O pár týdnů později, 25.června 2008 se v tisku objevil titulek „Unikne tyran Fritzl trestu za vraždu?“, který rozebírá tehdy zásadní vývoj v situaci. Elisabeth se zdráhala setkat se u soudu se svým otcem a proto se zvažovala výjimka, která by jí umožnila vypovídat pomocí videa.

Pokud by nesvědčila vůbec, mohl soud Fritzla uvěznit pouze za znásilnění, věznění a incest, což by značně zkrátilo jeho trest.³²

Celkově se v názvech článků týkající se tohoto případu objevují otázky, jak je zvykem bulvárního tisku. Další titulky nesou názvy jako „Je Fritzl zodpovědný za smrt svého syna?“ či „Vydělá Fritzl miliony?“.

Na konci července roku 2008 vychází článek s titulkem „Šokující osud Fritzlových obětí“, který rekapituluje případ a osudy jeho aktérů. Některé údaje jsou v rozporu s tím, co lze vidět ve filmu či číst v knize o případu. Například Blesk uvádí, že podnájemníci v domě nesměli mít v bytech psy, přičemž ve filmu Josef Leitner vypovídá o zvláštním chování

³¹ Čerpáno z: Táta mne přivázal na řetěz jako psa | Blesk.cz. Blesk.cz - zprávy, celebrity, sport, zábava [online]. Copyright © 2001 [cit. 10.04.2021]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti-zahranici/89644/tata-mne-privazal-na-retez-jako-psa.html>

³² Unikne tyran Fritzl trestu za vraždu? | Blesk.cz. Blesk.cz - zprávy, celebrity, sport, zábava [online]. Copyright © 2001 [cit. 10.04.2021]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti-zahranici/92646/unikne-tyran-fritzl-trestu-za-vrazdu.html>

svého psa Sama.

Drobnohledu médií se Elisabeth nevyhnula ani po Fritzlově odsouzení. Často se objevují články jako ten z 20. března 2019, který informuje o jejím životě v rakouské vesnici. Přestože je přesná adresa jejího bydliště tajná, podle textu webu Blesk se jedná o dvoupatrový dům, který střeží kamery a ochranka.³³

I Fritzlův život ve vězení bulvární tisk čile komentuje. V dubnu roku 2018 se mu věnuje bulvární plátek The Mirror v textu s názvem “Josef Fritzl ‘spends days behind bars doing dirty chores and shows signs of dementia’ 10 years after discovery of sex dungeon”. Článek sleduje Fritzlův osud ve vězení. Mezi ostatními vězni se netěší příliš velké popularitě, několikrát se účastnil rvačky. K textu je připojeno několik fotografií, z nichž jedna znázorňuje Josefa Fritzla ve věznici v Sankt Poeltenu.³⁴ (Obr. 4)

5.5 Porovnání informací ve filmu a z médií

Jak již bylo zmíněno v recenzích dokumentu, informace, které přináší jsou velmi stručné a často nepřehledné. Narozdíl od médií se film Josef Fritzl: Příběh zrůdy věnuje dětství amsttetenského rodáka, zpovídá jeho přátele z té doby, ovšem toto zkoumání je jen povrchní, divák se nedoví důležité souvislosti, které vedly k rozvoji psychopatického charakteru od Josefova útlého věku. Jen velmi okrajově je zde zmíněn Fritzlův otec, dokument nevěnuje pozornost jeho sympatiím k nacismu, kterými svého syna inspiroval - jedná se o takovéto drobnosti, které ale pomáhají spoluvytvářet charakterový obraz tohoto zločince. Film je protkán výpověďmi osob zainteresovanými v příběhu - ať už se jedná o příbuzné, kamarády či vyšetřovatele. Rozeznat, kdo hraje v kauze jakou roli, je trochu složité - nikde totiž není uvedeno (nápisem či jinak), o koho se jedná. Pokud tedy tito aktéři sami neprozradí, jak jsou s příběhem spjati, divák tápe. Film také zpestřují fotografie z Fritzlova dětství či pozdějšího života s Rosemarií a dětmi. Narozdíl od médií zde není publikována podoba sklepního vězení (ani fotograficky, ani ilustračně) - místo toho je

³³ Fritzlova znásilňovaná dcera: 10 let po uvěznění otce konečně našla štěstí | Blesk.cz. Blesk.cz - zprávy, celebrity, sport, zábava [online]. Copyright © 2001 [cit. 10.04.2021]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi/600638/fritzlova-znasilnovana-dcera-10-let-po-uvezneni-otce-konecne-nasla-stesti.html>

³⁴ Josef Fritzl 'spends days behind bars doing dirty chores and shows signs of dementia' 10 years after discovery of sex dungeon - World News - Mirror Online. The Mirror: The Heart of Britain [online]. Copyright © 2021 MGN Limited [cit. 10.04.2021]. Dostupné z: <https://www.mirror.co.uk/news/world-news/josef-fritzl-spends-days-behind-12389004>

nahrazena snímky alpské krajiny či již zmiňovanými fotografiemi z rodinných alb. Divák si tak nedokáže dost dobře představit, jak to pod domem v Amstettenu vypadalo.

Média příběh sledují již od jeho odhalení v roce 2008. Tehdy se to v novinových titulcích Amstettenem jen hemžilo - stal se globální senzací a něčím do té doby nevídaným. Jak je znát z výše rozebraných textů, všechny mediální subjekty zaujatě sledovaly průběh celého soudního procesu s Josefem Fritzlem a po jeho uvěznění dále čile diskutovaly o tom, kde se mohla stát chyba a jak je možné, že se o tom, co se dělo na Ybstrasse, nikdo nedozvěděl. Dodnes média věnují Fritzlovým pozornost, kdykoliv se něco změní (například Josefova změna příjmení na Mayrhoft.³⁵ Jsou také velmi oblíbeným terčem bulváru a jemu podobných zdrojů, které jednou za čas přináší články s názvy jako “Jak vypadá Josef Fritzl po deseti letech ve vězení?”.

6. Psychologický rozbor hlavních aktérů kriminální kauzy

V případě tak složitém a děsivém, jako je ten Fritzlův, hraje důležitou roli i psychika jednotlivých aktérů. U většiny kriminálníků nám vhled do jejich myšlenek a pozadí případu může pomoci rozkrýt motivy, se kterými se k činu uchýlili.

6.1 Josef Fritzl

Nejvýraznějším aktérem, co se psychického stavu týče, je bezesporu sám Josef Fritzl. Podle jeho charakterových vlastností a vad ho lze zařadit mezi psychopaty (nyní bychom ho nazvali spíše člověkem s poruchou osobnosti) - i díky tomu, že narozdíl od ostatních typů duševně postižených osob, své postižení dobře skrýval a bylo tak pro většinu osob (kromě jeho nejbližšího okolí) téměř nepovšimnutelné.³⁶ Přesto dobře věděl, co dělá a ve svém konání pokračoval. Právě toto povědomí o společenských pravidlech a zákonech ho odlišuje od ostatních lidí s narušenou psychikou. Fritzlova povaha se nedá přesně zařadit jen do jedné poruchy osobnosti - v jeho charakteru se objevují prvky více takových chorob. Jeho záliba v slušném vzhledu a vystupování odkazuje na narcistické prvky. Ve filmu i

³⁵ Josef Fritzl si nechal v roce 2017 změnit ve vězení příjmení na Mayrhoft. (Irre: Fritzl ließ im Knast seinen Namen ändern. oe24.at - Österreich [online]. Dostupné z: <https://www.oe24.at/oesterreich/chronik/irre-fritzl-liess-im-knast-seinen-namen-aendern/282536985>)

³⁶ Tento rozdíl mezi psychopaty a jinak psychicky narušenými osobami popisují bratři Honzákovi v knize Čas psychopatů na straně 32. (HONZÁK, Radkin a František HONZÁK. Čas psychopatů. Praha: Galén, [2018]. ISBN 978-80-7492-384-5.)

jiných zdrojích zazní, že Fritzl si na svůj zevnějšek velmi potrpěl, což je charakteristickým znakem právě takzvaných narcisů.³⁷ Na tuto poruchu u něj poukazuje také fakt, že v něm utahování z jeho osoby vyvolávalo záchvaty vzteku.

Nejvíce společných prvků vykazuje osobnost Josefa Fritzla s antisociální poruchou osobnosti. Takový člověk nepocituje vinu za své činy, nezajímá se o city ostatních lidí. Výrazným rysem v jeho charakteru je již výše zmíněna výbušnost. Pokud někdo odporuje jeho požadavku, stupňuje se agrese. Také obratně manipuluje se svým okolím, lhaní mu rozhodně není cizí a nejdůležitější pro něj je on sám. Antisociální osoby stále potřebují upevňovat nad někým svou moc, což se Fritzlovi s Elisabeth i jeho ženou Rosemarií podařilo.³⁸ Často je velmi těžké takové sociopaty odhalit, protože navenek vypadají a chovají se jako příkladní občané - Josef Fritzl je ukázkovým příkladem.

Podle Roberta D. Hareho byl vytvořen takzvaný Hare Psychopathy Checklist, který se skládá z dvaceti psychopatických rysů. Čím více těchto charakteristik sedí na danou osobu, tím spíše ji můžeme považovat za psychopata. Patří mezi ně například manipulativnost, bezohlednost, delikvence v mládí či promiskuitní sexuální chování.³⁹ Na chování Josefa Fritzla jich můžeme poznat minimálně deset - mimo jiné jde o impulzivitu, povrchový šarm, absence lítosti či přehnané představy o vlastní hodnotě. Lze u něj také polemizovat o parazitickém životním stylu, pokud vezmeme v úvahu, jak využíval svoji manželku Rosemarii k péči o nemanželské děti zplozené s Elisabeth ve sklepě či k věčnému posluhování odměněného urážkami a ponižováním.

Ačkoliv podle britského psychologa Kevina Duttona patří do pracovního odvětví s méně psychopaty, definice sedí na Josefa Fritzla naprosto přesně - „Jestli existuje jedna věc, která je psychopatům společná, pak je to mistrovská schopnost vydávat se za normálního běžného člověka, zatímco za fasádou - brutální a brilantní maskou - bije zmrazené srdce

³⁷ Prvky narcismu byly převzaty z knihy Čas psychopatů. (HONZÁK, Radkin a František HONZÁK. Čas psychopatů, strana 42. Praha: Galén, [2018]. ISBN 978-80-7492-384-5).

³⁸ Antisociální poruchu osobnosti tak, jak je v této práci uvedená, popisují Radkin a František Honzákovi v knize Čas psychopatů na stranách 51-53. (HONZÁK, Radkin a František HONZÁK. Čas psychopatů. Praha: Galén, [2018]. ISBN 978-80-7492-384-5.)

³⁹ Výčet charakteristik lze najít v knize Čas psychopatů na stranách 58 a 59 (HONZÁK, Radkin a František HONZÁK. Čas psychopatů. Praha: Galén, [2018]. ISBN 978-80-7492-384-5.)

bezohledného dravce.”⁴⁰

Podle biologické teorie o vzniku kriminality je Fritzl jakožto pachatel trestného činu v jiném stupni sociálního vývoje než zbytek společnosti, což později vede ke kriminální činnosti⁴¹ - v tomto můžeme vinit i jeho matku, se kterou vyrůstal ve značně výstředním prostředí bez vlídnosti a lásky. Věčné hádky a poté i rozchod rodičů má vliv na psychiku dítěte⁴², což se nepochybně stalo u malého Josefa. Kromě rodinného prostředí na něj působila bezesporu také nacistická ideologie, ve které se již jako malý chlapec zhlédl a která později přispěla k jeho vývoji v monstrum.

Dle kulturní kriminologie, relativně nového principu výzkumu kriminality v dobovém kulturním rámci, mají na pachatele zločinu vliv okolnosti kulturních konstrukcí, které v dotyčném vyvolávají kriminální sklony. Existuje zde také jakýsi kriminogenní činitel, po interakci s nímž chce daná osoba napodobovat spatřené násilí. Ve Fritzlově případě tímto “spouštěčem” mohla být právě v úvodu zmiňovaná nacistická ideologie, v níž se v dětství tolik zhlédl. Tato dobová kultura v něm pravděpodobně vyvolala posedlost disciplínou a řádem, která se u něj jakožto osoby bez emocionálního zázemí změnila na zvrhlost.

Jak je všeobecně známo, média silně ovlivňují veřejné mínění. V případě kriminálních kauz způsob, jakým média prezentují zločinnost společnosti, jako by šířila kriminalitu dále.⁴³ Důvodem může být i to, že násilí je v médiích prezentováno bez příčiny a jako efektivní prostředek řešení problémů.⁴⁴ Podle provedeného výzkumu z osmdesátých let minulého století má shlédnutá kriminalita (například z televize) vliv především na osoby

⁴⁰ Citace převzata z knihy Čas psychopatů - strana 63
(HONZÁK, Radkin a František HONZÁK. Čas psychopatů. Praha: Galén, [2018]. ISBN 978-80-7492-384-5.)

⁴¹ Definice pachatele je převzata z bakalářské práce Vliv médií na kriminalitu, strana 21.
(Informační systém [online]. Copyright © [cit. 13.03.2021]. Dostupné z: https://is.ambis.cz/th/yuetu/PDF-_BP_-_Lenka_Skladalova__Vliv_medii_na_kriminalitu_.pdf)

⁴² Vlivy na psychiku jsou v souvislosti s výše uvedeným popsány v bakalářské práci Vliv médií na kriminalitu na straně 25. (Informační systém [online]. Copyright © [cit. 13.03.2021]. Dostupné z: https://is.ambis.cz/th/yuetu/PDF-_BP_-_Lenka_Skladalova__Vliv_medii_na_kriminalitu_.pdf)

⁴³ Šíření kriminality je myšleno jako možná inspirace pro další osoby s potencionálním sklonem ke kriminalitě. Čerpáno z: Kulturní kriminologie a narativní analýza. 302 Found [online]. Dostupné z: <https://is.cuni.cz/webapps/zpp/detail/171701/>

⁴⁴ VESECKÁ, Renáta a Jakub CHROMÝ. Kriminalita, veřejnost a média: problémy, o nichž se příliš (ne)mluví. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-772-0.

vyrůstající v horším sociálním prostředí.⁴⁵ Nabízí se tedy otázka, zda se i tento amstetenský případ nepokusil někdo napodobit - také v médiích se vícekrát objevil titul se slovy jako “druhý Fritzl”, “britský Fritzl” a podobně.

Další zajímavou studií týkající se tohoto tématu je Mullinova a Linze. Zkoumala snížení soucitu k obětem násilí (především na ženách), která poklesla kvůli sledování obsahu promítajícího například znásilnění či jiné ubližování ženám.⁴⁶ Zde můžeme pozorovat další typickou Fritzlovu vlastnost - nulové cítění k ženám a zvrhlé sexuální návyky.

6.2 Rosemarie Fritzlová

Fritzlova pokorná manželka Rosemarie je pravým opakem svého druha. Neprůbojná žena, která zasvětila svůj život dětem a později i vnoučatům, žila neustále ve strachu ze svého muže. U Rosemarie lze rozpoznat prvky závislé poruchy osobnosti. Takový člověk je nesmělý, ve valné většině případů se přizpůsobí (mnohdy až podřídí) svému okolí a, jak se u ní prokázalo, pravděpodobně bývá později zneužit. Rosemarie jakožto nezdravě závislá na svém manželovi, se téměř nikdy neodvážila vyslovit nesouhlas s jeho činy nebo tvrzeními. Prakticky se bez něj nejenže neuměla, dokonce víceméně nesměla rozhodovat, nad čímž si nikdy nepostěžovala.⁴⁷ Nabízí se otázka, zda kvůli manželově tyranii nepřekračuje její psychika spíše do sféry anxiózní (čili úzkostné) poruchy, kdy se osoba zdržuje rozhodování ne na základě nejistoty, nýbrž úzkosti a strachu z následků. Rosemarie připomínala člověka trpícího úzkostmi také tím, že neustále žila v obavách a časem přesvědčila sebe samu, že je chyba v ní.

6.3 Elisabeth Fritzlová

Jak už bylo několikrát zmíněno v první části práce, Elisabeth během svého věznění prokázala obrovskou odvahu a vnitřní sílu, která jí pomohla dlouhé roky ve sklepě přežít.

⁴⁵ Výzkum z Československa je podrobněji popsán v knize Kriminalita, média a veřejnost. (VESECKÁ, Renáta a Jakub CHROMÝ. Kriminalita, veřejnost a média: problémy, o nichž se příliš (ne)mluví. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-772-0)

⁴⁶ Studie C.R. Mullina a D. Linze je popsána v knize Kriminalita, média a veřejnost. (VESECKÁ, Renáta a Jakub CHROMÝ. Kriminalita, veřejnost a média: problémy, o nichž se příliš (ne)mluví. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-772-0)

⁴⁷ Charakteristika závislé poruchy osobnosti je převzata z knihy Čas psychopatů, strany 44 a 45. (HONZÁK, Radkin a František HONZÁK. Čas psychopatů. Praha: Galén, [2018]. ISBN 978-80-7492-384-5.)

Podobně jako její matka zasvětila svůj život dětem a péči o ně. Navzdory příšerným životním podmínkám se o ratolesti příkladně starala a snažila se jim pobyt pod zemí co nejvíce zpříjemnit. Narozdíl od své matky ale nezapadá do definice člověka trpícího závislou či anxiózní poruchou osobnosti. Během doby před únosem se narozdíl od Rosemarie často pokusila Fritzlovi vzepřít (například několika pokusy o útěk z domova). Volnost v rozhodování si v časech, kdy pracovala mimo Amstetten, užívala plnými doušky. Je s podivem, že Elisabeth po všem, čím si v životě prošla, neprojevila znaky poruch osobnosti popsaných výše, naopak se s ránami osudu celkem úspěšně vypořádala. Přesto se u ní bezesporu objevily některé typické projevy obětí trestného činu - noční můry, stres či únava.⁴⁸ (Obr. 5)

7. Srovnání s podobnými případy ve světě

7.1 Případ Nataschy Kampuschové

Případ Nataschy Kampuschové sdílí s tím Fritzlovým nejvíce podobných znaků, dokonce se odehrával ve stejné zemi. Pocházela z rozvedené rodiny a její rodiče jí často psychicky i fyzicky ubližovali.

Tehdy desetiletá Natascha se ráno vydala poprvé sama do školy, kam nakonec nedorazila. Po cestě ji unesl o dvacet šest let starší Wolfgang Priklopil a v dodávce ji zavezl do Strasshofu, kde měl dům s pečlivě vybudovanou a skrytou sklepní místností. Na dvaceti pěti metrech čtverečních strávila Natascha následujících osm let. Ačkoliv do domu chodily návštěvy⁴⁹, nikdo o ní nevěděl.

Zpočátku se k ní Priklopil choval v rámci možností slušně, často jí nosil drahé dárky. Jak Natascha ve sklepení vyrůstala, cítil stále větší potřebu upevňovat nad ní svou moc. Když ho například odmítala nazývat Maestro, začal ji fyzicky a později i psychicky zraňovat. Někdy kvůli své rebelii přišla o porci jídla.

Jakmile Priklopilovi došlo, že ji může zneužívat také k práci, dostala se po dlouhé době

⁴⁸ Projevy chování obětí trestných činů jsou popsány v bakalářské práci Vliv médií na kriminalitu na straně 21. (Informační systém [online]. Copyright © [cit. 13.03.2021]. Dostupné z: https://is.ambis.cz/th/yuetu/PDF-_BP_-_Lenka_Skladalova_Vliv_medii_na_kriminalitu_.pdf)

⁴⁹ Dům navštěvovala především Priklopilova matka a jeho nejlepší přítel Ernst Holzapfel. (Natascha Kampusch: Inside the head of my torturer | Natascha Kampusch | The Guardian. [online]. Copyright © [cit. 28.03.2021]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2010/sep/11/natascha-kampusch-interview>)

nahoru do domu, kde mu pomáhala s úklidem a jinými domácími pracemi.

Roky snášela Priklopilovo bití, přičemž se několikrát pokusila si vzít život. Někdy ji vzal s sebou do města a když jí bylo osmnáct let, pomáhala mu na zahradě. Priklopil krátce odešel vyřídit telefonní hovor, což byla pro Nataschu šance, kterou se rozhodla využít. Vyšla brankou ven a utíkala pryč, dokud nenarazila na člověka, který zavolal policii. Priklopil mezitím spáchal sebevraždu skokem pod vlak - nedožil se tak ani soudu.

Jako velmi silná osobnost se Natascha Kampusch snažila vysvětlit soudu i médiím svůj vztah k Priklopilovi, kvůli čemuž si většina společnosti myslí, že trpí tzv. Stockholmským syndromem.⁵⁰

Později Kampuschová odkoupila dům svého věznitele, vydala o svém zážitku několik knih a také se o jejím příběhu natočil film s názvem 3069 dní: Příběh Nataschy Kampuschové, který odkazuje na dobu, kterou strávila v podzemním vězení.

7.2 “Dům hrůzy” manželů Westových (Velká Británie)

Podobnost s amsttetenskou kauzou zaznívá již v přezdívce domu na Cromwell Street 25, která je shodná s tou pro stavbu na rakouské Ybbstrasse. Zde manželé Fred a Rose Westovi po řadu let sexuálně zneužívali své děti. Pokud protestovaly, vyhrožoval jim jejich rodiče zavřením do sklepa či dokonce zakopáním pod zem, což se u některých opravdu později stalo. Zatímco Josef Fritzl v dětství svou matku miloval psychicky, tyto dva rodinná pouta rozšířili i fyzicky - děti vyrůstaly v představě, že pohlavní styk s rodiči je normální záležitostí. Tyto případy vykazují hned několik podobných znaků: incest, věznění ve sklepě (byť se v britském případě jednalo jen o pohružku) či laxnost úřadů, které mohly zločiny odhalit o mnoho let dříve. Westovi několikrát navštívila policie (jako rodinu Fritzlových sociální pracovníci), přesto nebyla schopna včas zabránit zvrhlostem, které přecházely ve vraždy. Stejně jako malý Michael zemřelo v domě na Cromwell Street několik dětí - ne však zanedbáním péče, nýbrž rukou jejich rodičů. Fred a Rosemary sice měli stejně jako Josef Fritzl neutuchající sexuální choutky, ale narozdíl od amsttenského rodáka šlo o chladnokrevné vrahy, kteří v touze po násilí zabili několik svých i cizích dětí.

⁵⁰ Stockholmský syndrom je vysvětlován jako situace, kdy oběť sympatizuje s agresorem a staví se proti svým zachráncům. (Co je to Stockholmský syndrom? — Stockholmský syndrom — Česká televize. Česká televize [online]. Copyright © [cit. 28.03.2021]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11854070007-stockholmsky-syndrom/12546-co-je-to-stockholmsky-syndrom/>)

Velký rozdíl lze spatřit také v tom, že zatímco Fritzl chtěl Elisabeth vlastnit sám, rodiče Westovi své dcery nutili do prostituce, kdy se o ně dělili s dalšími klienty.⁵¹

7.3 Sériový vrah Hubert Pilčík (Česká republika)

Případ Huberta Pilčíka, masového vraha z plzeňského kraje, je sice mnohem starší než ten Fritzlův, přesto vykazuje hned několik podobných znaků.

Pilčík své oběti lákal na převod přes hranice, u kterých je posléze brutálně zabíjel. Stejný osud potkal i rodinu Balleyovu. Zatímco otce a matku Pilčík zavraždil, dceru Danielu ve svém domě v Senci (dnes Zruč-Senec) připoutal k dřevěné desce a hlavu jí ukryl do dřevěné bedny, aby sousedé neslyšeli její křik při pohlavním zneužívání. Kromě násilného sexuálního styku a věznění v uzavřeném prostoru se případy podobají také existencí dopisu ručně psaného obětí, který zde přinesl rodině vrah osobně. Toto později přispělo k jeho dopadení. Pilčíkův osud byl inspirativně ztvárněn v jedné z epizod seriálu Třicet případů majora Zemana - jedná se o díl s názvem Bestie. Jeho hlava je dodnes vystavena návštěvníkům Muzea Policie ČR.⁵²

7.4 John Deaves (Austrálie)

I Austrálii před sedmi lety šokoval případ incestu, i když ne tak hrozivý jako ten, který se odehrával v Amstettenu. Na tomto kontinentu se ho dopustil John Deaves se svojí dcerou z prvního manželství. Nevídali se až do roku 2000, kdy se Deavesova dcera Jenny přistěhovala k otci a jeho v té době třetí manželce Dorothy. V jejich domě spolu začali incestní vztah, ze kterého později vzešly dvě děti. Tento příběh s amstettenskou kauzou nic jiného než incest nepojí - John a Jenny se do sebe zamilovali a k žádnému násilí mezi nimi nedošlo.⁵³

⁵¹ Informace o rodině Westových byly čerpány z knihy Dějiny zločinu: šokující, výjimečné a nevídané (HILL, Tim. Dějiny zločinu: šokující, výjimečné a nevídané. Praha: Naše vojsko, 2014. ISBN 978-80-206-1453-7).

⁵² Oběti strýčka Huberta | Dvojka. Český rozhlas Dvojka [online]. Copyright © 1997 [cit. 24.03.2021]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/obeti-strycka-huberta-6942529>

⁵³ Ex-wife reveals she accidentally set up incest couple. 9News - Latest news and headlines from Australia and the world [online]. Copyright © 2021 Nine Digital Pty Ltd [cit. 24.03.2021]. Dostupné z: <https://www.9news.com.au/9stories/ex-wife-reveals-she-accidentally-set-up-incest-couple/a69c0254-ae2c-46ec-95e4-50a48cfd78ad>

7.5 Ulrike Dierkes (Německo)

Dnešní zakladatelka nadace M.E.L.I.N.A., Ulrike Dierkes, o jejím účelu ví své - sama je obětí incestu. Její otec je zároveň jejím dědečkem a matka Anne sestrou. Otec Willy Just, který navrhl například logo značky Nivea, poprvé Anne znásilnil, když jí bylo pouhých sedm let. Pohlavní zneužívání od útlého věku, které pojí tento případ s amstetenským pokračovalo. V Anniných třinácti letech vyvrcholilo narozením právě Ulrike. Podezření na možný incest rodina smetla tvrzením, že Anne zneužil cizí muž. Díky anonymnímu tipu byl nakonec Just zadržen a uvalen do vězení. Zajímavé je, že narozdíl od Rosemarie Justova žena o zvrhlosti svého manžela věděla a nezastavila ji, spíše na vlastní dceru žárlila.⁵⁴

⁵⁴ Reportage: „Ich bin die Tochter meiner Schwester“ - FOCUS Online. FOCUS Online - Nachrichten [online]. Copyright © [cit. 24.03.2021]. Dostupné z: https://www.focus.de/panorama/reportage/tid-9809/reportage-ich-bin-die-tochter-meiner-schwester_aid_207760.html

Závěr

V práci jsem rozebrala kriminální kauzu Josefa Fritzla (jinak také zvaná jako kauza Amstetten) jako případ a také jako děj dokumentu z roku 2010.

Při porovnávání filmu se zprávami z médií jsem zjistila, že informace uváděné v dokumentu jsou strohé a nereflktují mnoho podstatných detailů, které ovlivnily průběh případu.

Mediální obraz kauzy přesahuje i do současnosti - ať už stále novými informacemi o původní amstettenské kauze, či přesahem do kriminalistiky utvořením pojmu "Fritzl", který označuje především incest a věznění pod zemí.

Zajímavou částí je také srovnání s podobnými případy ve světě. Kauze je bezesporu nejbližší osud Nataschy Kampuschové, který byl také zfilmován.

Podíváme-li se na Josefa Fritzla po psychické stránce, objevíme spletitý charakter plný psychopatických znaků. Vznik pojmu "Fritzl" představující incestního věznětele ho nechvalně proslavil. Nabízí se tedy s tímto spojená otázka, kolik jemu podobných osob inspiroval. Dodnes můžeme jednou za čas objevit v médiích zprávu o dalším "Fritzlovi", což dokazuje informovanost o této kauze ve světě.

Summary

I have analyzed the criminal case of Josef Fritzel (otherly known as Amstetten case) as a case and a plot of document from 2010 in my bachelor thesis.

When comparing movie with news from the media, I learned that information stated in the document are austere and that they don't reflect a lot of important details, which affected the course of case.

Medial frame of this case reaches to present times - whether it's with new information about this case or by overlapping into criminology with term "Fritzel", which labels primarily incest and imprisonment underground.

Comparison with similar cases in the world is also very interesting. The case of Natascha Kampusch is clearly the closest to this one - and it has a movie based on it too.

If we take a look at Josef Fritzl from psychological side, we can see complicated character with many psychopathic elements. The name "Fritzel" is infamously known as incest prisoner. We can ask ourselves a question - how many people have been inspired by his crimes? There are a few articles about next "Fritzels" per some amount of time, which proves the fame of this case across the world.

Použitá literatura

Knihy

HALL, Allan. Josef Fritzl: netvor z Amstettenu. Praha: Práh, 2009. ISBN 978-80-7252-248-4

HONZÁK, Radkin a František HONZÁK. Čas psychopatů. Praha: Galén, [2018]. ISBN 978-80-7492-384-5.

VESECKÁ, Renáta a Jakub CHROMÝ. Kriminalita, veřejnost a média: problémy, o nichž se příliš (ne)mluví. Praha: Linde, 2009. ISBN 978-80-7201-772-0

HILL, Tim. Dějiny zločinu: šokující, výjimečné a nevídané. Praha: Naše vojsko, 2014. ISBN 978-80-206-1453-7

NICHOLS, Bill. Úvod do dokumentárního filmu. Praha: Akademie múzických umění v Praze, 2010. ISBN 978-80-7331-181-0

Film

Josef Fritzel: Story of a Monster [česky Josef Fritzl: Příběh zrůdy], Režie David Nottman-Watt, Velká Británie, 2009

Noviny

Fritzl muss Komplizen gehabt haben - Hamburger Abendblatt. Nachrichten aus Hamburg und der Welt - Hamburger Abendblatt [online]. Copyright © Hamburger Abendblatt 2020 [cit. 13.02.2021]. Dostupné z: <https://www.abendblatt.de/nachrichten/nachrichten-des-tages/article107400864/Fritzl-muss-Komplizen-gehabt-haben.html>

Natascha Kampusch: Inside the head of my torturer | Natascha Kampusch | The Guardian. [online]. Copyright © [cit. 28.03.2021]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2010/sep/11/natascha-kampusch-interview>

Fritzl, přezdívaný Zrůda z Amstettenu, se rozvedl se svou manželkou - Deník.cz. Deník.cz - informace, které jsou vám nejbliž [online]. Copyright © [cit. 27.02.2021]. Dostupné z: https://www.denik.cz/ze_sveta/fritzl-prezdivany-zruda-z-amstettenu-se-rozvedl-se-svou-manzelkou-20121026.html

Austrian cellar case man admits abduction and incest | Josef Fritzl | The Guardian. [online]. Copyright © [cit. 28.02.2021]. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2008/apr/28/austria.internationalcrime2>

Austria Stunned by Case of Imprisoned Woman - The New York Times. The New York Times - Breaking News, US News, World News and Videos [online]. Copyright © [cit. 28.01.2021]. Dostupné z: <https://www.nytimes.com/2008/04/29/world/europe/29austria.html>

Elektronické zdroje

Fritzlova dcera zkouší žít na svobodě, prý našla lásku - Aktuálně.cz. Zprávy - Aktuálně.cz [online]. Copyright © [cit. 15.02.2021]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/zahranici/fritzlova-dcera-zkousi-zit-na-svobode-pry-nasla-lasku/r~i:article:655733/>

Josef Fritzl 'spends days behind bars doing dirty chores and shows signs of dementia' 10 years after discovery of sex dungeon - World News - Mirror Online. The Mirror: The Heart of Britain [online]. Copyright © 2021 MGN Limited [cit. 10.04.2021]. Dostupné z: <https://www.mirror.co.uk/news/world-news/josef-fritzl-spends-days-behind-12389004>

Oběti strýčka Huberta | Dvojka. Český rozhlas Dvojka [online]. Copyright © 1997 [cit. 24.03.2021]. Dostupné z: <https://dvojka.rozhlas.cz/obeti-strycka-huberta-6942529>

Ex-wife reveals she accidentally set up incest couple. 9News - Latest news and headlines from Australia and the world [online]. Copyright © 2021 Nine Digital Pty Ltd [cit. 24.03.2021]. Dostupné z: <https://www.9news.com.au/9stories/exwife-reveals-she-accidentally-set-up-incest-couple/a69c0254-ae2c-46ec-95e4-50a48cfd78ad>

Reportage: „Ich bin die Tochter meiner Schwester“ - FOCUS Online. FOCUS Online - Nachrichten [online]. Copyright © [cit. 24.03.2021]. Dostupné z: https://www.focus.de/panorama/reportage/tid-9809/reportage-ich-bin-die-tochter-meiner-schwester_aid_207760.html

Co je to Stockholmský syndrom? — Stockholmský syndrom — Česká televize. Česká televize [online]. Copyright © [cit. 28.03.2021]. Dostupné z: <https://www.ceskatelevize.cz/porady/11854070007-stockholmsky-syndrom/12546-co-je-to-stockholmsky-syndrom/>

Irre: Fritzl ließ im Knast seinen Namen ändern. oe24.at - Österreich [online]. Dostupné z: <https://www.oe24.at/oesterreich/chronik/irre-fritzl-liess-im-knast-seinen-namen-aendern/282536985>

Fritzl dostal doživotí a musí se léčit - Novinky.cz. Novinky.cz – nejčtenější zprávy na českém internetu [online]. Copyright © 2003 [cit. 14.02.2021]. Dostupné z: <https://www.novinky.cz/zahranicni/evropa/clanek/fritzl-dostal-dozivoti-a-musi-se-lecit-40222030>

Hrůza v Amstettenu: Otec přiznal incest [online]. Dostupné z: http://www.lidovky.cz/svet/hruza-v-amstettenu-otec-priznal-incest.A080428_151900_in_zahranici_bat

Amstetten fünf Jahre nach dem fall. Der Standard [online]. Dostupné z: <https://www.derstandard.at/story/1363709339735/amstetten-fuenf-jahre-nach-dem-fall-josef-f>

Inzesttäter von Amstetten: Josef Fritzl wollte an seinen Verbrechen verdienen | Augsburger Allgemeine. Nachrichten Augsburg Bayern | Augsburger Allgemeine [online]. Dostupné z: <https://www.augsburger-allgemeine.de/panorama/Josef-Fritzl-wollte-an-seinen-Verbrechen-verdienen-id4786226.html>

Room (2015) | ČSFD.cz. [online]. Copyright © A24 [cit. 28.03.2021]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/402166-room/prehled/>

Monster: The Josef Fritzl Story (2010) - Monster: The Josef Fritzl Story (2010) - User Reviews - IMDb. IMDb: Ratings, Reviews, and Where to Watch the Best Movies & TV Shows [online]. Copyright © 1990 [cit. 27.01.2021]. Dostupné z: https://www.imdb.com/title/tt1399053/reviews?ref_=tt_urv

Josef Fritzl: Příběh zrůdy [online]. Copyright © [cit. 27.01.2021]. Dostupné z: <https://www.csfd.cz/film/283158-josef-fritzl-pribeh-zrudy/komentare/strana-2/>

Unikne tyran Fritzl trestu za vraždu? | Blesk.cz. Blesk.cz - zprávy, celebrity, sport, zábava [online]. Copyright © 2001 [cit. 10.04.2021]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti-zahranici/92646/unikne-tyran-fritzl-trestu-za-vrazdu.html>

Fritzlova znásilňovaná dcera: 10 let po uvěznění otce konečně našla štěstí | Blesk.cz. Blesk.cz - zprávy, celebrity, sport, zábava [online]. Copyright © 2001 [cit. 10.04.2021]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-krimi/600638/fritzlova-znasilnovana-dcera-10-let-po-uvezneni-otce-konecne-nasla-stesti.html>

Táta mne přivázal na řetěz jako psa | Blesk.cz. Blesk.cz - zprávy, celebrity, sport, zábava [online]. Copyright © 2001 [cit. 10.04.2021]. Dostupné z: <https://www.blesk.cz/clanek/zpravy-udalosti-zahranici/89644/tata-mne-privazal-na-retez-jako-psa.html>

Josef Fritzl 'spends days behind bars doing dirty chores and shows signs of dementia' 10 years after discovery of sex dungeon - World News - Mirror Online. The Mirror: The Heart of Britain [online]. Copyright © 2021 MGN Limited [cit. 10.04.2021]. Dostupné z: <https://www.mirror.co.uk/news/world-news/josef-fritzl-spends-days-behind-12389004>